

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Skautská výchovná metoda v praxi. Konkrétní příklad práce skautského vedoucího.

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času

Autor práce: **Lenka Malíková**
Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Malíková**
Osobní číslo: **P15000167**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Skautská výchovná metoda v praxi. Konkrétní příklad práce skautského vedoucího.**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Objasnit principy tzv. skautské výchovné metody, tj. výchovných postupů ve skautingu.
Navrhnout program podle skautské výchovné metody na motivy knihy Broučci pro dívky věku 6 - 8 let.

Požadavky:

Objasnit v praxi používaný pojem "skautská výchovná metoda."
Popsat komplexnost výchovy ve skautské praxi.
Vytvořit program v souladu s prvky skautské výchovy.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BŘICHÁČEK, V., 1991: Poselství skautské výchovy. 1. vydání. Liberec: Skauting. ISBN: 80-85421-02-X

ČERNOHORSKÝ, V., 2015: Metodika pro oddílovou praxi. 2. upravené a doplněné vydání. Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z.s. ISBN: 978-80-7501-076-6

PELÁNEK, R., 2013: Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0454-1

VODIČKA, T., 2003: Broučci a práce s nimi. Metodika pro vedoucí světlušek. 1. vydání. Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN: 80-86825-00-0

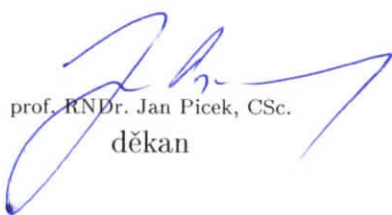
Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **1. května 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2018**

prof. RNDr. Jan Píček, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. června 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PaedDr. Jitce Jursové, Ph.D. za trpělivé vedení, čas, který mi věnovala při konzultacích a za její cenné rady. Poděkování patří také mé kolegyni a skautské sestře Mgr. Věře Applové za konzultování mé práce a užitečné připomínky. Velké poděkování patří také mé rodině za trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá principy a posláním skautingu. Objasňuje pojem skautská výchovná metoda a předkládá návrh programu dle této metody. Cílem práce je objasnit systém výchovných postupů ve skautingu a uplatnit jej v návrhu programu pro družinu světlušek ve věku 6 – 8 let s použitím symbolického rámce Karafiátových Broučků.

Teoretická část popisuje principy a poslání skautského hnutí, následuje kapitola věnovaná skautské výchovné metodě a jejím jednotlivým prvkům a v závěru teoretické části je podrobně popsán systém rozvoje klíčových kompetencí na základě programu vypracovaného skautskou organizací v ČR.

V praktické části je předložen návrh programu na období jednoho školního roku, tedy od září do června. Program je tvořen v souladu se skautskou výchovnou metodou systémem klíčových kompetencí.

Klíčová slova

skaut, skautská výchovná metoda, klíčové kompetence, principy a poslání skautingu, Broučci, skautský program, světlušky

Annotation

This bachelor thesis deals with scouting principles, mission. It clarifies the term scouting educational method and presents a programme based on this method. The aim of the thesis is to explain the system of educational advances in scouting and apply it in programme proposal for the Brownies group aged from 6 to 8 using a symbolic frame of Broučci by Karafiát.

The theoretical part deals with definitions of principles and the mission of scouting movement. A chapter dedicated to scouting educational method and its individual elements follows. In the end of the theoretical part a key competences development system is described in detail on the basis of programme created by the Czech scouting organisation in the Czech Republic.

The practical part offers a proposal of a programme for a school-year term, meaning from September to June. The programme is created according to the scout educational method and key competence development.

Keywords

scout, scout educational method, key competence , principles and mission of scouting, Broučci, scout programme, Brownies

Obsah

ÚVOD.....	11
1 TEORETICKÁ ČÁST	13
1.1 Principy a poslání skautingu	15
1.2 Skautská výchovná metoda.....	18
1.2.1 Slib a zákon.....	19
1.2.2 Učení se zkušeností.....	22
1.2.3 Symbolický rámec	23
1.2.5 Družinový systém	25
1.2.6 Program osobního růstu	27
1.2.7 Dospělí průvodci.....	29
1.3. Klíčové kompetence ve skautingu	30
1.3.1 Co umím a znám (A)	34
1.3.2 Kdo jsem (B).....	34
1.3.3 Můj kamarád (C).....	35
1.3.4 Můj domov (D)	35
1.3.4 Svět okolo nás (E).....	36
1.3.5 Příroda kolem nás (F)	36
2 PRAKTICKÁ ČÁST	38
2.1 Září.....	40
2.1.1 Seznámení s Broučky.....	40
2.1.2 Kde bydlí Broučci	44
2.2 Říjen.....	46
2.2.2 Svit světlušek	46
2.2.3 Po stopách Kmotříčka	48
2.2.4 Podzimní výprava	50
2.3 Listopad	63
2.3.1 Podzimní vnímání	63
2.3.2 Zásoby na zimu	65
2.4 Prosinec.....	68
2.4.1 Uspávání Broučků.....	68
2.5 Leden	70
2.5.1 Setkání se žlunou	70
2.5.2 Mrazivé okénko	72
2.6 Únor	73

2.6.1 Pohádka o kočičkách	73
2.6.2 Táhle jsou také broučci	74
2.6.3 Výprava ke Dni zamyšlení	76
2.7 Březen	78
2.7.1 A zpívali!	78
2.7.2 Uvidíš, že se ti to nevyplatí.....	79
2.8 Duben.....	80
2.8.1 Klíčení jara.....	80
2.8.2 A bylo po Broučkovi!	82
2.8.3 Skautský dobrý skutek	85
2.9 Květen.....	88
2.9.1 Pak přišli lidé a chaloupku nám zbořili	88
2.9.2 Ty kluku, ty darebáku, ty tuláku!	90
2.9.3 Závodí rodičů a dětí	92
2.10 Červen.....	97
2.10.1 A bylo po všem	97
Diskuze k navrhovanému programu	100
ZÁVĚR	102
Seznam zdrojů.....	103
Seznam internetových zdrojů.....	104
Seznam příloh	105

Seznam tabulek a ilustrací

Obrázek 1: Zpracování klíčových kompetencí ve skautingu (Žárská et. al, 2008) 33

Seznam zkratek

A. B. SVOJSÍK	Antonín Benjamín Svojsík
R. B. POWELL	Robert Baden Powell
SKAUT	Junák – český skaut, z.s.
Z. S.	zapsaný spolek

ÚVOD

Organizace Junák – český skaut, z.s. (dále jen Skaut)¹ je organizací zastřešující všechny skauty a skautská střediska v České republice. V náplni programu této organizace jsou zahrnuty aktivity, které rozvíjejí osobnost, dávají možnost vycestovat do zahraničí na celosvětové skautské akce a rozvíjet tak své jazykové schopnosti, učí komunikaci s lidmi, práci v týmu, samostatnosti a celé řadě dalších kompetencí, které v budoucnu děti, které skautskou výchovou prošly, využijí a jejich budoucí zaměstnavatelé náležitě ocení. Veškeré kompetence jsou rozvíjeny v malých skupinách zvaných družina, dle věku dětí. Benjamínci od 5 let do předškoláků, světlušky/vlčata 6-11 let, skauti/tky 12-15 let, rover/rangers 15-18 let, oldskaut/ka 18 a více.

Jako skautská vedoucí působím od roku 2012 a vedu dvě družiny děvčat. Jedna družina skautek (13 let) a druhá světlušek (8 let) a mám zkušenosti s vedením i předškolních Benjamínků. Při tvorbě programu jsem hojně využívala inspiraci z knih určených pro dětské čtenáře. Jednou z inspirací pro mne byla kniha Broučci od Jana Karafiáta. V organizaci byla vydána metodika, jak s touto knihou pracovat. Začetla se tedy do řádků metodiky a zjistila jsem, že je plná inspirativních nápadů a námětů na program s tematikou Broučků. Rozhodla jsem se pro

Mým cílem je v praktické části poskytnout ucelený program na skautské schůzky během školního roku podle jednotlivých kapitol knihy Jana Karafiáta a v souladu s prvky skautské výchovné metody. Program nebude tvořen pouze na schůzky v týdnu, ale i výpravy v průběhu školního roku. Může sloužit jako pomůcka pro tvorbu programu nejen mně do budoucna, ale také pro ostatní vedoucí našeho střediska, případně pro vedoucí světlušek z jiných skautských středisek.

Jedním z důvodů, proč jsem si vybrala téma Karafiátových Broučků, je příběh, který je v této knize napsán. Karafiát v ní ukazuje přirozený chod života. Popisuje dětem běžné starosti a trable, se kterými se Broučci denně musí vypořádat. Tak jako my máme ty své a je na nás, jak je překonáme. Ukazuje veselé okamžiky, jako jsou setkání s přáteli, radosti z překonané zkoušky, lásky a svatby, ale také to, že i neposedá jako je Brouček se může časem poučit a napravit. Vypráví dětem i o tom, že smrt je přirozenou součástí života, ať se nám to líbí nebo ne. Druhým důvodem volby tohoto tématu je souvislost mezi Broučky

¹ Pokud bude v práci uveden Skaut s velkým počátečním písmenem, je tím myšlena česká skautská organizace. Pokud bude skaut s malým písmenem, je myšlen obecně skauting, či osoba.

a skautingem. Podle svatojánských broučků – světlušek se říká mladší výchovné kategorii dívek ve skautu. Tak jako svatojánští broučci svým světlem pomáhají lidem, tak by světlušky měly pomáhat ve svých životech lidem kolem sebe.

Věřím, že tato práce bude inspirací pro další vedoucí při tvorbě programu promyšleného, interaktivního, a zajímavého tak, aby se postupně vyvíjel a gradoval.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Každá organizace zabývající se výchovou dětí a mládeže, má své specifické cíle směřování a také metody a prostředky k jejich dosahování. Cílem skautské organizace je, stručně řečeno, rozvoj mladého člověka po všech stránkách jeho osobnosti. Tedy po stránce fyzické, psychické, sociální i duchovní. Prostředky k dosahování tohoto cíle jsou jednotlivé hry, aktivity a programy vytvořené vedoucími oddílů a realizované na skautských schůzkách a výpravách.

Abychom ale mohli pochopit podstatu skautské výchovné metody, je třeba se nejprve zaměřit na principy a poslání celého hnutí, jelikož právě z nich tato metoda vyplývá. Poslání a principy skautingu jsou postaveny na více než stoletých myšlenkových základech. Odolaly nepříznivému osudu, totalitním režimům, a přesto oslovily miliony lidí po celém světě. V současné době jsou tyto myšlenkové základy prověřeny mnoha lety praxe a zkušeností a obohaceny o moderní poznatky, jelikož ruku v ruce s vývojem společnosti, se vyvíjí i skauting. Prostředky vedoucí k dosažení stanovených cílů jsou stále inovovány a modernizovány tak, aby vyhovovaly nárokům dnešní společnosti a především nárokům současné generace dětí.

Na počátku své cesty skauting představoval pouze vhodnou formu trávení volného času pro mladé chlapce. Ovšem s rostoucí oblibou skautování a rozšiřováním myšlenek zakladatele do dalších světových zemí, se již brzy po svém vzniku stal zajímavým nejen pro chlapce, ale i pro děvčata, a ze skautování se stalo výchovné hnutí zaměřené na všechny věkové kategorie. Od dětí předškolního věku, přes mladé lidi až po dospělé jedince.

Co je ale oním hnacím motorem hnutí? Co způsobilo, že i přes veškerou snahu skauting zakázat a zničit, se pokaždé díky aktivitě dobrovolníků znovu zrodil jako fénix z popela? Čím to, že desítky tisíc mladých lidí zůstalo věrno myšlenkám, které vznikly na počátku dvacátého století a i nyní v době moderních technologií a neskutečných možností tito mladí lidé stále ve svém vlastním volném čase a bez nároku na odměnu vychovávají děti po vzoru skautských ideálů? Jsou přeci, a po dobu existence skautingu zde byli i jiné výchovné organizace, které jsou si se skautingem v lecčem podobné. Co tedy dělá toto hnutí tolik atraktivní? Co odlišuje skauting od jiných organizací pracujících s dětmi a mládeží?

Jsou to právě ony principy a poslání, na kterých je skautské hnutí postaveno. Představují jakýsi soubor myšlenek a hodnot, pomocí kterých skautští vedoucí vychovávají svěřené děti tak, aby jednou byly právoplatnými členy naší společnosti. Ať už mluvíme o společnosti ve smyslu rodiny či školní třídy, nebo v širším významu o městě, národu i světě.

Principy a poslání jsou zjednodušeně tím, co dělá skauting skautingem, jelikož je nesdílí žádná jiná výchovná organizace. Jedná se o hodnoty, které sir Robert Baden-Powell považoval při zakládání hnutí za důležité a snažil se o výchovu k těmto hodnotám a jejich předání mladším generacím. Je fascinující, jak myšlenka jediného člověka o tom, že máme zanechat svět o něco lepší, než jaký byl, když jsme na něj přišli, dokázala spojit miliony lidí na celém světě. Miliony, které se snaží udělat ze světa hezčí místo. Protože i po malých krůčcích lze dosáhnout vytouženého cíle a úspěchu.

1.1 Principy a poslání skautingu

Skauting je výchovná organizace, založená na dobrovolnictví a je otevřena všem bez ohledu na věk, pohlaví, náboženské vyznání či rasovou příslušnost. Je založena na toleranci rozdílností mezi jednotlivci i národy, vše v souladu s principy a posláním hnutí.

„Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem R. Baden-Powellem, a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem.“
(Šantora, et al., 2012)

Toto poslání chápeme jako cíl činnosti organizace. Cíl, který si vytyčil již samotný zakladatel hnutí a ke kterému se snažil směřovat veškerou činnost.

V současných stanovách spolku, které byly schváleny na Valném sněmu v Litomyšli v roce 2014, můžeme nalézt principy skautingu celkem tři. Tři myšlenky, které tvoří základy celého hnutí a vyplývá z nich skautský slib a zákon, skautská výchovná metoda i jednotlivé programy.

1. Odpovědnost k Bohu

Ač by to z názvu mohlo vyplynout, nejedná se zde pouze o náboženské vyznání. Skaut je tolerantní organizace a příslušnost k církvi zde není povinností. Pokud se jedná o skauta věřícího, nezáleží na tom, ke které církvi se hlásí. Všeobecně v organizaci panuje svoboda vyznání. V tomto bodě je myšleno hledání vyšších principů v životě, než jsou jen materiální hodnoty. V některých publikacích se můžeme setkat s označením hodnoty přesažné (Voňavková, 2005).

Ve skautském slibu je tento bod definován jako „nejvyšší Pravda a Láska.“ Pravdou zde není myšlena jen pravdomluvnost a upřímnost, ale také férové jednání, hraní podle pravidel, přijímání zpětné vazby na svou osobu či spravedlnost.

Lásku zde vyjadřuje láska k sobě, k lidem okolo sebe, ať už to zahrnuje partnera, rodiče a jiné členy rodiny, přátele, ale i lidské společenství obecně. Je zde zahrnuta tolerance nejen k náboženskému vyznání, ale i k rasové příslušnosti. Málokdy se dnes setkáme s opravdu tolerantním člověkem, bez předsudků, s někým kdo chápe, že všichni lidé mají svou hodnotu, své místo na světě, že jsme každý jiný nejen svým chováním a jednáním,

ale především i vzhledem a barvou pleti. Patří sem i láska k přírodě, k zemi, ve které žiji, pomoc ostatním, věrnost a také svoboda.

Jsou to hodnoty, ke kterým je třeba dnešní děti vést a prohlubovat je v nich, jelikož je kolem nás tolik nenávisti a špatných příkladů. Každý den na ně z médií útočí informace o vraždách, krádežích a jiných kriminálních činech. Kde potom tyto děti mají brát své kladné hrdiny, své vzory správného chování? Skauting je tu od toho, aby jim tyto vzory nabídl a vedl je na správné cestě životem.

„Patří sem mnoho těch věcí, za které lidé v dějinách bojovali, kvůli kterým se nechali upalovat na hranicích nebo střílet, proč dělali revoluce.“ (Voňavková et. al, 2005)

2. Odpovědnost k ostatním

Tento bod vyjadřuje odpovědnost člověka k lidem v jeho společenství. V jeho rodině, městě, ale i vlasti. Jedná se zde o dodržování pravidel a zákonů, ale i slibů, které dáme ostatním, toleranci jiných lidí a jejich názorů. Tento bod nás učí, že pokud můžeme nějakým způsobem ovlivnit dění kolem sebe, měli bychom tuto možnost využít a nebýt lhostejní. Jedná se například o účast ve volbách. Skauting není politický směr, neříká, koho by měli lidé volit, ale říká, že je třeba využít své občanské povinnosti, nebýt lhostejný k budoucnosti státu a ve volbách se účastnit.

Učí nás také, že nesmíme myslet pouze na sebe a své potřeby, ale že kolem nás žijí lidé, kteří potřebují náš zájem a naši pomocnou ruku. Ve skautských programech se nezdá, že objeví pomoc druhým jako součást náplně schůzek a výprav během školního roku. Skauti pořádají charitativní sbírky na pomoc nemocným dětem, účastní se celostátní sbírky s názvem Velikonoční kuřátko, vybírají peníze na stavbu školy v Africe, pomáhají psím útulkům, organizují úklid veřejných prostranství nebo se starají o jejich zkrášlování.

Skauting chce ukázat člověku, že bez ubližování všem a všemu kolem bude na tomto světě lépe. Snaží se o to pomocí každého jedince, který tráví čas na skautských schůzkách a výpravách.

V dopise na rozloučenou, který napsal sám zakladatel skautingu Robert Baden-Powell, najdeme tato slova: *„Pokuste se opustit tento svět o něco lepší, než jste jej našli.“* (Šantora, et al., 2012)

Záleží tedy na každém z nás, co pro zlepšení světa udělá. Organizace Junák – český skaut, z.s. má v současné době 60 522 členů², kteří se snaží každý den přispívat k tomu, aby byl svět lepším místem. Nejedná se o nízký počet, uvážíme-li, kolik má naše republika obyvatel a vezmeme-li v potaz také to, že se základna členů této organizace každý rok rozrůstá.

Tento bod si lze vyložit i jako budování a prohlubování vztahů s lidmi v našem okolí. Žijeme v době, kdy společnost začíná být lhostejná k tomu, co se děje kolem ní. Kdy rozbité věci je jednodušší vyhodit než opravit a nejedná se pouze o materiální hodnoty, ale i ty duchovní. Pomocí skautské výchovy se snažíme dětem ukázat, že má smysl prohlubovat a upevňovat přátelství, která navážeme. Že přátelé, které získáme již v mladém věku, nám mohou vydržet po celý život.

„Učit je být tvořivými členy společnosti, stavět a rozvíjet přátelství, být fér k ostatním, dávat druhým prostor i prosadit se mezi nimi, nemaskovat své nedostatky, být otevřený a nabízet ze sebe to, čím druhým mohu posloužit.“ (Voňavková, 2005)

3. Odpovědnost k sobě

Skautská cesta není jen cestou rozvoje, ale také seberozvoje, jelikož mladí lidé odrostlí skautskému věku a vedoucí aktivní u dětského oddílu na sobě musí neustále pracovat, rozvíjet své schopnosti a dovednosti, aby mohl jít svěřeným dětem příkladem a své dovednosti a znalosti jim vhodným způsobem předávat. Protože pouze ten, kdo pracuje na rozvoji sebe samotného, může pracovat na rozvoji druhých. Je třeba pracovat na svých slabých stránkách, ale zároveň posilovat ty silné. Rozvíjet své schopnosti tam, kde vím, že mám nedostatky.

„Tím, že rozvíjíme druhé, získáváme nové zkušenosti a často i zpětnou vazbu, tedy se rozvíjíme i my sami.“ (Vítek, 2016)

² Údaj z oficiálních stránek organizace Junák – český skaut, z.s. Platný k 31. 1. 2018

1.2 Skautská výchovná metoda

Jak je psáno v úvodní části této kapitoly, ať se porozhlédneme po jakékoliv organizaci, která vychovává děti, bude mít své vlastní metody a prostředky k dosažení vytyčených cílů. Některé budou dokonce podobné, jako ty skautské. Čím je tedy ona skautská výchovná metoda tak jedinečná? Především je to způsob, jak převádět myšlenky zakladatele do praxe života. Jedná se o soubor vzájemně provázaných prostředků, jejichž používáním naplňují skautští vedoucí poslání své činnosti. Spolehlivě fungovat bude tato metoda pouze v případě, že bude při činnosti oddílu využito všech sedm jejích prvků. Tajemství metody však nejsou jednotlivé prvky, ale jejich provázanost. Pouze tak se jedná o metodu, jedinečnou právě pro skauting. Nejde o to, použít všechny prvky najednou v jedné aktivitě. Ale využívat kombinaci všech v celé náplni programu během roku.

Představme si sedm lidí stojících v kruhu. Každý z těchto lidí představuje jeden prvek skautské výchovné metody. Osmý člověk drží v ruce klubko provázku. Jeho úkolem je vymyslet, jakými konkrétními činnostmi, aktivitami a programy se dají jednotlivé prvky mezi sebou provázat a následně je spojit právě oním provázkem. Po jeho činnosti vznikne v prostoru jakási síť. Síť vzájemně provázaných prvků skautské výchovné metody, a ačkoliv se to nemusí zdát, jedná se o síť velice pevnou, jelikož je držena ověřenými a fungujícími prvky, stojících na silných myšlenkových základech. Jednotlivé prvky metody jsou zakotveny ve Stanovách Junáka (2014, str. 2, 3). Jedná se o **skautský slib a zákon, učení se činností, družinový systém, junáckou symboliku a využití symbolického rámce, příroda a pobyt v ní, program osobního růstu a podpora dospělými.**

Jedna z definic říká, že síla této skautské metody je právě v oněch kombinacích všech jejích prvků. V tom, že výchovně působíme nejen jedním jejím prvkem, ale právě vhodnými kombinacemi všech. „*Pokud metodu dokážeme plně využít, pracujeme s pedagogickým systémem, jedinečným právě pro skauting*“ (Neuwirtová, et al., 2013)

Pro lepší povědomí, co vlastně skautská výchovná metoda obnáší, si uvedeme příklad na jedné konkrétní schůzce. Jeden den týdně se skautská družina schází ve své klubovně (družinový systém). Vedoucí připraví program, kde se děti učí ošetřovat zranění (učení se činností). Celý program je motivován do příběhu o ztroskotání letadla (symbolický

rámec). Děti se při schůzce naučí základy první pomoci a tím rozvíjí své dovednosti (program osobního růstu).

Toto byla jen velice stručná ukázka, pro představu o co vlastně jde v té skautské výchovné metodě. Jednotlivé její prvky budou podrobněji popsány v následujících kapitolách.

„Představme si metodu jako koláč: můžeme ho rozkrájet na různý počet částí, ale dohromady dostaneme vždy celek.“ (Neuwirtová, et al., 2013)

1.2.1 Slib a zákon

Svět se od doby založení skautingu poměrně značně změnil. Hodnoty, které byly důležité tenkrát, dnes již postrádají na důležitosti. Přesto se k těmto hodnotám vedoucí stále snaží vést své svěřené děti, protože je přes změnu společnosti považují za důležité. Možná právě v dnešním světě shonu, lhostejnosti a nestálosti je potřeba tyto hodnoty znovu nalézt a pracovat na jejich posilování.

Skauting se snaží dětem poskytnout morální hodnoty, které nesmějí být v dnešní společnosti opomenuty. Skaut má ve svém poslání stanoveno podílet se na morálním rozvoji dětí. Děti nemají stanovený svůj žebříček hodnot a často hledají své místo ve světě. Skauting se jim snaží ukázat směr, představit hodnoty, které by dnes měly být samozřejmé. Snaží se o to právě prostřednictvím skautského slibu a zákona.

„Skautský slib je před svědky vyjádřeným osobním hlubokým a intenzivním závazkem, který vyjadřuje již jeho první slovo – „Slibuji.“ Velký význam má i sousloví „... na svou čest“, vždyť zde riskujeme ztrátu cti, za kterou mnozí neváhali položit život. Slova slibu pronáší každý sám za sebe, dobrovolně, vědomě a slavnostně.“ (Neuwirtová, et al., 2013)

Slib přichází pouze jednou za život. Ovšem jeho znění člověk nikdy nezapomene. Je jeho průvodcem do konce života. Vždyť se slibem zavázal k dodržování skautských zákonů a naplňování poslání a principů organizace. Není to cesta, která slibem skončí. Naopak tím teprve všechno začíná. Cesta dalšího rozvoje a seberozvoje. Cesta neustálé práce a zdokonalování sebe samotného.

Skautský slib nám udává pevný bod v životě, směr našeho působení. Při plnění slibu je dětem přibližně 13 let. V tomto věku si mnozí neuvědomují, co slibují, přestože jejich

vedoucí s nimi tento bod rozebírají a snaží se jít vlastním příkladem. Je více než důležité dětem vysvětlit, co je to ta „Nejvyšší Pravda a Láska“, kterou slibují.

„V rámci přípravy na slib, která může mít v různých oddílech dle tradice různorodé formy, je třeba dát dostatek prostoru aktivitám spojeným právě s pochopením významu všeho, co se bude slibovat.“ (Černohorský, 2015)

Jakou formou tyto hodnoty dětem vysvětlíme, je čistě na jednotlivých vůdcích. Můžeme vyprávět příběhy, hrát dramatické hry či vést debaty. Důležité je, aby člověk, který bude plnit slib, byl na jeho plnění náležitě připraven.

Nicméně z vlastní zkušenosti mohu říci, že hodnotu slibu si člověk opravdu uvědomí až v dospělém věku. Skauting není jen nějaký kroužek, kterým projdeme. Mnoho dospělých vnímá skauting jako svůj životní styl. Slibem jsme se zavázali, že se budeme snažit za každé situace plnit skautské zákony, pomáhat bližním, být právoplatným členem naší společnosti.

V dlouhé historii skautské organizace najdeme nespočet skautů, kteří pro tento slib, tyto hodnoty ztratili své životy. Věřili, že hodnoty, které jsou skautingu vlastní, by měly být vlastní všem lidem. Že na světě bude mnohem líp, když k sobě i svému okolí lidé budou tolerantnější.

Znění skautského slibu i zákona najdeme ve stanovách organizace z roku 2014.

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

sloužit nejvyšší Právě a Lásce věrně v každé době,

plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské,

duší i tělem být připraven(a) pomáhat vlastní i bližním“

Věřící zde mohou doplnit dodatek: „K tomu mi pomáhej Bůh.“

Slib byl převzat z anglického originálu a upraven pro naše podmínky již v počátcích skautského hnutí. Z počátku mu v našich zemích nebyla věnována přílišná pozornost, první slib, který byl závazný, přišel až v roce 1921 (Šantora 2012, str. 24).

Ve znění slibu se můžeme dočíst, že se skaut zavazuje k dodržování skautského zákona.

Skautský zákon má celkem 10 bodů a může se zdát, že se podobá křesťanskému desateru. Na rozdíl od něho však neříká, jaký by člověk neměl být, ale jaký být má. Není to ovšem

žádné striktní nařízení, že skaut musí být takový a pokud není, přestává být skautem. Jedná se spíše o ideál, kterému se snažíme přiblížit, jak dovedeme nejlépe. Tak, jak jsme slíbili při plnění skautského slibu.

Historie zákona sahá, stejně jako historie slibu, k počátkům skautského hnutí. Byl převzat (stejně jako slib) z anglického originálu a během let byl pouze lehce upravován.

Skautský zákon:

1. Skaut je pravdomluvný
2. Skaut je věrný a oddaný
3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta
5. Skaut je zdvořilý
6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských
7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců
8. Skaut je veselý myslí
9. Skaut je hospodárný
10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích

Skautská družina má obvykle 8 dětských členů. Z těchto 8 členů, i kdyby jen jeden z nich žil v dospělém věku dle skautských zákonů, kdyby alespoň v jednom z nich nechala skautská výchova svou stopu, má tato výchova smysl.

1.2.2 Učení se zkušeností

Většinu dne tráví děti ve školních lavicích, kde se jim dostane velké množství informací, ale málokteré z nich děti opravdu využijí. Na skautských schůzkách by to mělo být naopak. Skauting vychovává mladé lidi, ale nechce jim poskytnout pouze hromadu vědomostí. Chce jim dát šanci si vše vyzkoušet na vlastní kůži, vše si ověřit samostatně. Program má být připravený tak, aby si děti mohly vyzkoušet co nejvíce věcí v praxi. Zkusit si ošetřovat zranění, zapálit oheň a uvařit na něm jídlo, postavit tábor či vést tým.

„Pokud chcete u dětí podporovat učení se zkušeností, připravujte pro ně různorodý program, ve kterém budou muset využívat schopnosti, dovednosti, postupy, které se jim bude hodit později v neskautském životě. Umožňujte jim dostávat se do situací, do kterých se budou dostávat i jako dospělí (např. nutnost postarat se o sebe, nutnost někoho o něčem přesvědčit, organizování skupiny). A vždy jim umožněte, aby si mohli vzít z nové zkušenosti ponaučení.“ (Černohorský, 2015)

Když budou chybovat, nevadí. Poučí se ze svých chyb, lépe si je zapamatují a pro příště budou vědět, jak to dělat správně. Chyby ovšem nejsou to jediné, čím se učíme. Pokud se nám něco povede, něco uděláme dobře, také si to zapamatujeme a tuto zkušenost budeme využívat i v budoucnosti.

Od vedoucího vždy děti dostanou zpětnou vazbu ke své činnosti, která jim může být velice užitečná. Zpětná vazba by měla být poskytována co nejstručněji a nejkonkrétněji, aby děti pochopily, kde chybovaly a kde naopak uspěly a mohly si z toho odnést poučení pro své další počínání.

„Skautská výchovná metoda se opírá o vlastní aktivitu a činnost; vychází z přesvědčení, že člověk se nejlépe něco naučí tím, že to dělá; že znalosti, dovednosti i postoje si osvojí nejlépe za pomoci vlastních prožitků a zkušeností. Z této zásady není vyjmuta ani výchova mravní; skauting neusiluje jen o to, aby člověk nebyl špatný; usiluje o to, aby dobro činil. Proto je součástí skautské sebevýchovy i zásada vykonat každý den alespoň jeden dobrý skutek.“ (Junák - český skaut, 2014)

1.2.3 Symbolický rámeček

Ve své době byl skauting symbolickým rámcem sám o sobě. Za doby jeho vzniku nebylo potřeba vymýšlet příběhy poutavé pro děti, aby je náplň programu zaujala. Anglie tenkrát vyhrála válku a stačilo, že hoši dychtili stát se vojenskými důstojníky a po vzoru Baden-Powella toužili cítit se jako hrdinové, rytíři tehdejší doby (Hořavová et. al, 2006). Symbolický rámeček se objevil už v názvu hnutí „scout“ – anglicky zvěd. Pobyt v přírodě a její poznávání s partou kamarádů byl pro hochy největší odměnou. Byly využívány symboly jako vlajky, ať už skautské, či jednotlivých družin, a také znaky nebo kroje.

Pouze toto dnes ale nestačí. S proměnou společnosti a nástupem moderních technologií je třeba vymýšlet mnohem zajímavější a propracovanější témata. Děti nepřijdou do oddílu proto, že by slyšely, že z nich vychováme slušné občany, ale proto že od kamarádů slyšely, jaké hry a aktivity děláme.

Klasická hra na honěnou dnešní děti nijak zvlášť nezaujme. Pokud ale musí utíkat před drakem, či mafiánskými bossy, už se z připraveného programu stává opravdové dobrodružství, které jim vytváří nezapomenutelné vzpomínky. Symbolický rámeček může mít mnoho podob, může být použit pouze pro jednu schůzku, výpravu či jako celotáborová nebo celoroční hra. Příběhy, které v symbolickém rámci používáme, podporují v dětech představivost, tvořivost a touhu po dobrodružném objevování.

„Výchova mladých lidí je účinná, jen zaujme-li je a hovoří-li k nim jazykem, kterému rozumí a který je oslovuje. Skauting proto používá her, příběhů, symbolů a vzorů, které jsou pro mladé lidi přitažlivé, inspirativní a obohacující; tím jim přibližuje hodnoty, z nichž skauting vychází.“ (Junák - český skaut, 2014)

Na motivy známých filmů, her či knih se snaží skautští vedoucí vytvářet programy, které děti zaujmou pro svá populární a zajímavá témata. Mohou tak objevovat nové světy po vzoru mořeplavců, bojovat o Ohnivý pohár na škole čar a kouzel v Bradavicích, dobývat Helmův žleb či vyšetřovat záhady jako světoznámý detektiv Sherlock Holmes.

Nelze ale používat symbolický rámeček jen proto „aby nějaký byl“. Je třeba mít na paměti, že je to pouze jeden z prostředků k dosažení cílů hnutí. Nesmíme zapomínat na to, že i symbolický rámeček by měl být přizpůsobený věku dětí. Malé světlušky brzy přestane bavit řešit složité případy, když jim nebudou rozumět. Naopak patnáctiletí skauti si s námi nebudou chtít hrát na rytíře, kteří zachrání princeznu před sedmihlavým drakem.

Podle hesla, že ryba se chytí na to, co chutná rybě, ne rybáři, je třeba vést v patrnosti, že i symbolický rámeček má být takový, aby bavil děti. Je hezké, když rada vedoucích připraví program, na kterém se všichni „vyřádí“, ale když nebude pro děti lákavý, nikam je neposune a brzy se začnou nudit.

1.2.4 Pobyť v přírodě

Již od počátku skautského hnutí je příroda a pobyt v ní nedílnou součástí výchovy mladých lidí. Jedná se o nejpřirozenější prostředí skautské výchovy. Snem zakladatele bylo vytáhnout mladé lidi z města do přírody, poskytnout jim možnost odpočinout si od starostí všedních dní, využít vše, co nám příroda nabízí a zároveň ji ochraňovat, naučit mladé lidi vážit si jí a přežít v ní přes všechny její nástrahy. Ukázat lidem, že přírody se nemusíme bát, pokud se k ní budeme chovat s úctou.

Příroda je pro skauty hřištěm, kde můžou hrát různé hry, místem pozorování přírodních zákonitostí a jejich poznání. Místem odpočinku po náročných dnech nebo činnostech. Skautský oddíl by měl trávit co nejvíce času ze své činnosti právě v přírodě. A to nehledě na roční dobu či počasí, protože stále je co objevovat.

„Příroda dovoluje nám i dětem zpomalit a najít si čas přemýšlet o věcech hlouběji. Umožňuje nám vnímat energii, kterou z ní lze čerpat, a nacházet v ní duchovní přesah. Příroda nabízí plno možností, jak vnímat její krásu, poznávat ji a v neposlední řadě chránit. Učit se vnímat přírodu lze doslova všemi smysly: můžeme ji pozorovat, cítit, ochutnávat, dotýkat se jí nebo jen poslouchat.“ (Vítek, 2016)

Obecně platí, že nejvíce působí příklad samotného vůdce. Nemůžeme po dětech chtít, aby se chovaly šetrně k přírodě, třídily odpad a neškodily životnímu prostředí, když toto nedělá ani sám vedoucí. Jak víme, vzory a příklady dospělých v životě dětí hrají velikou roli. To, co dítě vidí u dospělého, mu přijde normální, myslí si, že je to takto správně. Nedávejme tedy dětem špatné příklady. Chovejme se sami tak, aby v nás viděly svůj vzor toho, jací chtějí být. Pokud chceme, aby se děti naučily třídit odpad, třídme ho sami. Nemluvme jen o tom, že ho třídíme. Opravdu tak čiňme. Pokud chceme, aby děti rády chodily do přírody za odpočinkem, aby v ní nacházely zalíbení a stále se do ní vracely, veďme je k tomu. Chodme s nimi do lesů, parků, na výpravy do hor. Ukažme jim kouzlo přírody a její krásy. Tvořme programy tak, aby v nich zanechaly stopu a děti si na ně vzpomněly pokaždé, když se dostanou do lesa. Ukažme dětem obrázky znečištěných

moří, mluvm s nimi o této problematice. Naučme je vysazovat nové stromy a vysvětleme jim jejich důležitost v našem životě.

„Pobyt v přírodě umožňuje zvyšovat odolnost dětí a vytvářet řadu užitečných dovedností. Pro skauty byla příroda vždy druhým domovem. Znakem domova je jeho důvěrná znalost i vztah vzájemné spolupráce a podpory.“ (Břicháček, 1991)

Součástí tohoto prvku výchovné metody je i výchova k šetrnému chování k přírodě a péče o ní. Ve světě, jako je ten současný, kdy nás především obklopují věci vytvořené lidskou rukou, kdy vznikají černé skládky a někteří lidé neváhají ujet několik kilometrů, aby nepotřebný odpad odvezli do lesa, je více než potřebné učit mladou generaci šetrnému zacházení s přírodou.

1.2.5 Družinový systém

Výchova ve skautu je uskutečňována prostřednictvím menších, věkově a většinou i pohlavně stejných skupin, zvaných družina. Optimální počet členů družiny je šest až osm. V čele družiny stojí její rádce (viz níže). Několik družin již tvoří skautský oddíl, který vede skautský vůdce. Oddíl vede oddílová rada, složená z rádců družin a dospělého vedoucího (Kupka, 2005). Na oddílové radě projednávají rádci s vedoucím přání a problémy jednotlivých družin, plánují oddílovou činnost, vše formou diskuze.

Většina skautských družin vzniká již v předškolním věku dětí a trvá do roverského období³. Během svého působení se složení družiny mění, někteří jedinci odchází nebo naopak přibývají noví. Na přelomu věku světlušek/vlčat a skautek/skatů se již družina ustálí a zůstává víceméně neměnná. Je to skvělý prostor pro vytvoření stmelené party, ze které mnohdy vzejdou přátelství na celý život.

„Skauting klade důraz nejen na výchovu všestranně rozvinutého člověka; klade důraz i na jeho roli sociální, na schopnost být platným a odpovědným členem společenství. I proto se skautská výchova odehrává především v malé, přirozené skupině vrstevníků, která představuje pro mladého člověka citové zázemí stejně jako výzvu jeho rozvíjejícím se sociálním dovednostem a umožňuje lépe odhalit jeho silné stránky a uplatnit je ve prospěch celku.“ (Junák – český skaut, 2014)

³ Jako roverský věk se ve skautingu označuje věk od 15 do 18 let.

Ve skautské družině děti získávají přátelství, učí se důvěře, týmové spolupráci a komunikaci, odpovědnosti za druhé a vlastní zodpovědnosti, ale také hledání kompromisu. Všechny tyto schopnosti se jim později můžou hodit při volbě zaměstnání. Děti zažívají společné akce, ze kterých jim zůstanou zážitky a vzpomínky. Vytváří se tradice družiny, její rituály. Každý jedinec v družině má své místo, svou roli a je důležitým členem týmu.

„V dobře fungující družině má její člen pocit, že v případě své nepřítomnosti „bude někomu chybět“, a naopak ostatní si v tomto případě říkají „škoda, že tu on/ona není“.
... Družina by měla poskytovat ideální prostředí pro vytvoření pevných vztahů, pro jejichž vznik je nezbytné co nejlepší poznání ostatních členů skupiny – čím více toho vím o ostatních (o jejich rodinném zázemí, povaze, chování, znalostech, dovednostech, přáních, ...), tím efektivněji s nimi můžu komunikovat a spolupracovat.“ (Černohorský, 2015).

Skautskou družinu ovšem nelze vnímat pouze jako kolektiv. Důležité je brát v úvahu každého jedince v ní. Jedince takového, jaký je. Se všemi jeho vlastnostmi, náladami, plány i jeho sny. Při tvorbě programu nesmí rádce a vedoucí zapomínat vyslyšet všechna přání členů družiny. Pokud rádce vyslechne tužby opravdu všech a bude se snažit o jejich uspokojení, budou se členové družiny stále a rádi vracet.

Rádce družiny

Dle Kupky (2005), je v každé družině jeden člen, kterého ostatní uznávají jako svého šéfa. Je to osoba označovaná jako rádce a většinou je stejně starým členem družiny, má však své specifické povinnosti.

„Základní úkoly rádce družiny: svolávat družinové akce, program družinových akcí, udržovat pořádek a disciplínu, motivovat členy družiny, aby ze sebe dostali to nejlepší, vytvářet ze své družiny funkční tým a přátelskou partu, zajistit, aby se každý aktivně podílel na práci své družiny, řešit spory a konflikty ve své družině, zúčastňovat se oddílové rady a podílet se tak na týmovém vedení oddílu, prezentovat oddílové radě postoje, přání, názory a problémy své družiny, informovat vedoucího o závažných skutečnostech v jeho družině.“ (Černohorský, 2015)

Osoba rádce není člověk, na kterého vedoucí převede své povinnosti, naopak je jejich partnerství založené na rovnocenném postavení.

1.2.6 Program osobního růstu

Skautský program nemá být pouze zábavný, ale především má u dětí rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti, posunovat je na jejich cestě rozvoje a seberozvoje. Ať už skautský vůdce vymýšlí jakýkoliv program, pokaždé by se měl zamyslet nad otázkami „Proč to dělám? Čeho tím chci dosáhnout, co tento mnou zvolený program dětem přinese?“, tedy nad cíli své činnosti. Je důležité, aby před děti kladl program neustále větší výzvy. Činnost oddílu by měla každého člena rozvíjet v dovednostech, které mu budou v budoucnu užitečné, naučit ho vnímat své slabé stránky, pracovat s nimi a neustále se rozvíjet a také posilovat své silné stránky.

Především má být program přizpůsobený věkové skupině dětí, s níž vůdce pracuje. Měl by se vyvarovat vykrádání programu pro jinou věkovou kategorii, poněvadž až děti dospějí do staršího věku, nebude jim vedoucí mít co nabídnout. Role vedoucího na přípravě programu se ovšem mění s přibývajícím věkem členů družiny. Ve věku benjamínků, světlušek a vlčat připravuje program především vedoucí, avšak nezapomíná vyslyšet přání svěřených dětí. Ve věku skautů a skautek se poměr rolí vyrovná, vedoucí už s dětmi diskutuje o jejich přáních, nápadech a dle toho volí program schůzek. Rádci a rádkyně už si v mnoha oddílech vytvářejí program sami, vedoucí je zde spíše starším kamarádem.

Pomocníkem vedoucím i dětem na cestě rozvoje a seberozvoje jsou různé publikace, odbornosti i akce vytvořené organizací.

Skautské stezky

Na cestě rozvoje a seberozvoje provází děti tyto speciální publikace. Jedná se o knižní průvodce vytvořené zvláště pro každou věkovou skupinu od nejmladších benjamínků, po nejstarší rovery. Pomocí jednotlivých úkolů, děti rozvíjí své schopnosti, vztahy s lidmi kolem sebe, nebo také vztah k přírodě.

Každá publikace se skládá ze zpracovaných oblastí kompetencí, okruhů dovedností a schopností, které mají děti za dané věkové období splnit. Každý okruh skrývá dílčí úkoly, které si ke splnění většinou mohou děti zvolit samy. Všechny věkové skupiny mají svá specifika, dovednosti a schopnosti, které je třeba rozvíjet.

Tyto skautské stezky ovšem nejsou závazné. Podávají pouze určitý návod na práci s konkrétní věkovou skupinou. Vedoucí si může vytvořit vlastní program, stezky nemusí vůbec využívat, popřípadě si ji upravit podle svých potřeb.

Skautské odbornosti

Plní se v případě, že dítě v něčem vyniká. Baví ho nějaká konkrétní činnost? Hraje třeba na hudební nástroje, rád čte, plave, baví ho zimní sporty nebo je zábavným společníkem ve skupině? Tyto skautské odborné dovednosti jsou možností jak svůj um ukázat ostatním. Jsou příležitostí jak se zdokonalit v určitých konkrétních dovednostech a dále se v těchto činnostech rozvíjet.

Ve věku světlušek a vlčat děti plní tzv. Vlčky/Světýlka. Ve skautském věku už jsou na děti kladeny větší nároky a je těžší tyto odbornosti získat. V případě získání některé z odborností, dostává skaut speciální nášivku na kroj.

Skautské závody

Jsou příležitostí jak si ověřit získané skautské dovednosti, porovnat schopnosti družiny s jinými. Pořádají se pro dvě věkové kategorie, tedy pro světlušky a vlčata a zvláště pro skautky a skauty. Tyto závody se pořádají každý rok, pouze se střídají věkové skupiny, pro které jsou závody určeny. Jeden rok jsou tedy Závody vlčat a světlušek, druhý rok pořádají střediska Svojsíkův závod pro skauty.

Pořádání základního kola závodů je vždy na jednotlivých skautských okresech a střediska se přihlašují k základním kolům vždy dle spádovosti. Podle počtu přihlášených hlídek se určuje počet postupujících hlídek do krajského kola. Nejvyšší možný počet postupujících hlídek je však 4. Finálním závodem je potom kolo celostátní, kam postupují výherci z kol krajských.

1.2.7 Dospělí průvodci

Děti na jejich skautské cestě provázejí dospělí vedoucí. Nejsou to ovšem vedoucí v pravém smyslu toho slova. Skautský vedoucí je spíše starším kamarádem, průvodcem než vůdcem. Vedoucí děti provází na cestě jejich rozvoje, podporuje, dává jim zpětnou vazbu, pomáhá jim učit se novým dovednostem, naslouchá, povzbuzuje, buduje jejich sebevědomí. Dospělí na děti překládají určité úkoly, čímž je vedou k samostatnosti a připravují je tak na jejich budoucí roli v životě.

„Dospělí ve skautingu hrají roli průvodců mladého člověka, tedy těch, kteří mu nejen ukazují cestu, ale také mu pomáhají, podporují jej a povzbuzují; to vše s respektem k jedinečné lidské bytosti, která dříve nebo později musí za svou cestu převzít plnou zodpovědnost.“ (Junák - český skaut, 2014)

Úkolem vedoucího je také vytvořit v družině důvěrnou atmosféru, a z dětí vytvořit pevnou partu. Děti by měly vědět, že se mohou vedoucímu svěřovat, že jim poradí a podá pomocnou ruku, když bude třeba.

1.3. Klíčové kompetence ve skautingu

Skauting je jednou z mála organizací, která má zpracované klíčové kompetence pro výchovu svěřených dětí. Jejich znění bylo zpracováno po roce 2005, kdy se konal valný sněm Junáka. Vzniku těchto kompetencí předcházelo odsouhlasení dokumentu *Charta českého skautingu na počátku 21. století*, který pojednává o směřování skautingu v následujících letech. Tento dokument dal podnět ke vzniku nového, modernějšího programu Junáka. Byly zavedeny nové stezky a skautský program byl inovován a k jednotlivým oblastem kompetencí vyšly metodické příručky pro vedoucí.

V první řadě se ovšem zaměříme na samotný pojem klíčové kompetence a jejich rozdělení.

„Klíčové kompetence zahrnují celé spektrum kompetencí přesahujících hranice jednotlivých odborností. Jsou výrazem schopnosti člověka chovat se přiměřeně situaci, v souladu sám se sebou, tedy jednat kompetentně“ (Belz, Siegrist, 2015)

Zamyslíme-li se nad touto definicí podrobněji, zjistíme, že se jedná o vlastnosti, schopnosti a dovednosti, kterými by jedinec měl disponovat, aby byl schopný se v životě uplatnit. Dle Belze a Siegrista mezi ně zařazujeme tyto kompetence:

- Organizace, plánování, realizace a reflexe svěřených úkolů,
- Komunikace, týmová spolupráce,
- Učení, sebezvoje a předávání informací,
- Samostatnost a odpovědnost,
- Snášení zátěže.

Pro potřeby skautingu jsou obecné kompetence dále formulovány a rozděleny do pěti skupin (Žárská et. al, 2008). Stručnější popis dílčích kompetencí lze nalézt v publikaci *Experimentální skautská stezka – manuál pro vedoucí* (2006)

Kompetence duchovní

- 1.1. Láska (být schopen lásky a úcty nejen k sobě, ale i k ostatním, mezilidské vztahy)
- 1.2. Svědomí (hodnoty důležité pro život i společnost, vytváření vlastního charakteru, empatie)
- 1.3. Meditace (hledání smyslu života, krásy ve světě, pozitivní přístup k životu)
- 1.4. Globální zodpovědnost (rozvoj zodpovědnosti, spolehlivosti, pozitivní i negativní dopady globalizace, mezinárodní pomoc – stavba školy v Africe)

Kompetence psychologické

- 2.1. Já (seberozvoj, překonávání překážek, překonávání životních výzev)
- 2.2. Já a ty (schopnost vyjadřovat city, učení se od druhých, plnění povinností, spolehlivost, pomoc druhým)
- 2.3. Já a my (rodinné vztahy a péče o ně, vztahy s kamarády)
- 2.4. Já a společnost (znalost pravidel společnosti, zákonů a schopnost se jimi řídit)

Kompetence manažerské

- 3.1. Sám sobě manažerem (hospodaření s časem, znalost vlastních silných i slabých stránek)
- 3.2. Práce s informacemi a řešení problémů (schopnost vyhledávat informace, pracovat s nimi, vybírat dle důležitosti, popsání problému a návrhy jeho řešení)
- 3.3. Vlastní názor, odolávání manipulaci (vytvoření vlastního názoru a schopnost stát si za ním, rozeznání manipulace, schopnost vytvořit si více úhlů pohledu)
- 3.4. Prezentace na veřejnosti (schopnost prezentovat sebe i jiné před veřejností, umět zpracovat prezentaci, správně se vyjadřovat, formulovat myšlenky, atd.)
- 3.5. Týmová práce (spolupráce s ostatními, snaha o splnění společného cíle, organizace práce)
- 3.6. Komunikace (schopnost naslouchat, komunikovat, přijímat zpětnou vazbu, řešit problémy v komunikaci, chápání neverbální komunikace)

Kompetence občanské a environmentální

- 4.1. Krása – vnímání a vytváření (hledání krásy ve světě kolem nás, vytváření vlastního vkusu)
- 4.2. Krása a jedinečnost přírody (vnímání krásy přírody, dopady zásahů člověka do přírody)
- 4.3. Vztah k přírodě (tvorba vztahu k přírodě, úcta k přírodě i živým tvorům, šetrné chování)
- 4.4. Vztah ke krajině (znalost historie utváření krajiny a vlivu člověka, změny krajiny)

4.5. Vědomí provázanosti (provázanost mezi jednotlivými obory lidské činnosti, přírodními zákonitostmi, plánování činnosti a provázanost jednotlivých kroků)

4.6. Respekt k různosti (vnímání rozdílností mezi jedinci, kulturami, náboženstvím a jejich tolerance)

4.7. Aktivní občanství (účast ve volbách, znalost pravidel silničního provozu, znalost úřadů, význam občanských sdružení, význam demokracie atd.)

Kompetence praktické dovednosti

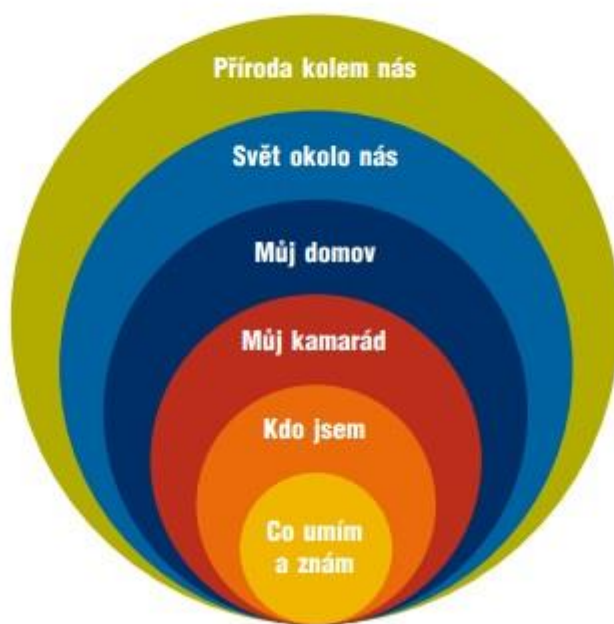
5.1. Přežití v přírodě (znalost rizik počasí – bouřky, extrémní horka, znalost stromů, rostlin i živočichů, zásady přežití v přírodě)

5.2. Osobní dovednosti (fyzická zdatnost, domácí práce, orientace v jízdách, příprava pokrmů, atd.)

5.3. Společenské dovednosti (hospodaření s penězi, hledání zaměstnání nebo komunikace s úřady)

5.4. Řešení krizových situací (znalost první pomoci a umění poskytnout ji, schopnost poradit si za každé situace)

Takto rozdělené klíčové kompetence zpracované skautskou organizací jsou rozděleny do tzv. oblastí – **Co umím a znám, Kdo jsem, Můj kamarád, Můj domov, Svět okolo nás a Příroda kolem nás**. Zmíněné oblasti jsou pomocníkem nejen pro vedoucí při tvorbě programu, ale i dětem na jejich skautské cestě, neboť v současné době jsou v různých formách zpracované pro všechny věkové kategorie od benjamínků po skautský věk a stále se pracuje na jejich obnovení a modernizaci.

Obrázek 1: Zpracování klíčových kompetencí ve skautingu. Převzato z: Žárská et. al, 2008

Nyní se zaměříme podrobněji na jednotlivé oblasti skautských kompetencí a jejich rozpracování na konkrétní body stezky. Toto rozdělení je pomocníkem při práci vedoucího a plánování programu, dětem slouží pro lepší orientaci při plnění skautských stezek.

Oblasti stezky bývají označovány velkými písmeny abecedy pro lepší a rychlejší orientaci v nich. Jednotlivé body se označují daným písmenem abecedy dle toho, do které oblasti spadají a dále pořadovým číslem. Jejich zpracování můžeme najít například v publikaci *Jak pracovat se stezkou* (Žárská et. al, 2008).

1.3.1 Co umím a znám (A)

Jak už název oblasti napovídá, obsahuje aktivity zaměřené na rozvoj dovedností a znalostí jako je manuální zručnost, tvořivost, plánování, hledání řešení, rozvíjení fyzické zdatnosti a mnohé další.

A1 – Praktický život – tento bod zahrnuje aktivity využitelné v budoucnosti. Schopnost postarat se sám o sebe i o ostatní, reagovat na vzniklou situaci, převzít odpovědnost.

A2 – Fyzická zdatnost – již název sám napovídá, že tomuto bodu náleží rozvoj fyzické zdatnosti, dobré tělesné kondice. Zařazeny jsou zde i aktivity vedoucí k rozvoji vytrvalosti, pohybu i zdravému životnímu stylu.

A3 – Buď připraven – buď připraven řešit krizové situace, umět si poradit, orientovat se v terénu i v cizím městě.

A4 – Hledání řešení – řadíme sem hledání informací jak v knihách a publikacích, tak vyhledávání na internetu, schopnost z nabízených informací vybrat ty důležité a pracovat s nimi, ale také sem patří schopnost řešit vzniklé situace a konflikty.

A5 – Vyjadřování – obsahuje aktivity, které se zaměřují na správné vyjadřování, artikulaci a vhodnou prezentaci před lidmi

A6 – Zručnost – rozvoj manuální zručnosti pomocí práce s různými nástroji, rozvoj tvořivosti, kreativity

A7 – Můj oddíl – zde jsou zařazeny aktivity typické pouze pro daný oddíl. Aktivity, kterým se vedoucí s dětmi věnuje pouze v rámci svého oddílu, ať už se jedná o horolezectví, geocaching a jiné.

1.3.2 Kdo jsem (B)

Zahrnutý jsou zde aktivity a rozvoj duchovního života, vnímání hodnot, které jsou pojmenovány jako „nejvyšší Pravda a Láska“, hodnoty zahrnuté ve skautském slibu a rozvoj vlastní osobnosti.

B1 – Já a můj život – hodnoty které vedou k poznání, že jedinec má na světě své místo, své poslání, aktivity zaměřené na vnímání krásy světa, správného postoje ke své osobě, ale i hledání svého vnitřního uspokojení.

B2 – Moje svědomí – život podle skautského zákona, rozpoznání co je dobré a co je špatné, určení žebříčku hodnot, rozvoj charakteru a zodpovědnosti.

B3 – Osobní rozvoj – rozvoj intelektu, vůle se vzdělávat, rozvíjet dále vlastní osobnost, rozvoj citové oblasti a rozumové stránky člověka.

1.3.3 Můj kamarád (C)

Do této oblasti jsou zařazeny aktivity týkající se vztahů mezi lidmi, komunikace, spolupráce a uvědomění si hodnoty přátelství, lásky a důvěry či empatie.

C1 – Lidé a vztahy – patří sem aktivity zaměřené na vnímání rozdílů mezi lidmi a vytváření postojů k nim. Uvědomování si hodnoty vztahů s lidmi, upevňování těchto vztahů a rozvoj důvěry.

C2 – Moje vztahy – zaměřeno na konkrétní vztahy jedince. Vztahy v rodině, s přáteli, školní třídou, skautskou družinou a posléze i životním partnerem.

C3 – Komunikace mezi lidmi – aktivity zaměřené na rozvoj schopnosti naslouchat, empatie, respektu k odlišným názorům a především nutnosti komunikace mezi lidmi a řešení nedorozumění, když spolu lidé nekomunikují.

C4 – Pomoc druhým – plnění dobrých skutků, zapojování do charitativních akcí, vnímání potřeb ostatních, umění nabídnout pomocnou ruku.

1.3.4 Můj domov (D)

V této oblasti jsou zahrnuty aktivity, které rozvíjejí vlastnosti a schopnosti v kolektivech, kde je jedinec „doma“. Jedná se o rodinu v užším i širším pojetí, vztahy s rodinnými příslušníky, ale také jsou zde zahrnuty vztahy v družině a partě.

D1 – Moje rodina – zahrnuje vztahy v rodině s rodiči, prarodiči i ostatními příbuznými a důležitost vzájemných pevných vztahů a sounáležitosti.

D2 – Naše parta – vztahy s kamarády, plánování činnosti a aktivit, rozvoj spolupráce, vzájemná podpora a opora.

D3 – Družina jako tým – vztahy v družině, vzájemná důvěra a spolupráce, plánování budoucnosti družiny, týmová spolupráce a odpovědnost za ostatní, reflexe.

1.3.4 Svět okolo nás (E)

Pod tuto oblast je zařazeno vnímání rozdílnosti světa, kultur, náboženství i lidí. Rozvíjení odpovědnosti za občanské povinnosti, za dodržování zákonů a pravidel.

E1 – Já a demokracie – schopnost přijímat odpovědnost za svá rozhodnutí, pěstování důvěry v lidi, umění respektující komunikace a domluvy

E2 – Já občan – využívání volebního práva, ovlivňování věcí veřejných a zjišťování, jak tyto věci mohou ovlivnit já jako občan.

E3 – Propojený svět – porozumění souvislostí světa, lidské činnosti a zákonitostí přírody.

E4 – Různost světa – svět a lidé v něm se liší nejen vzhledem a chováním, ale i náboženstvím, kulturou a v tomto bodě jsou děti vedeni k toleranci odlišností a objevování nových kultur, lidí a míst.

E5 – Příběhy našeho života – z minulosti máme velké množství příběhů, ze kterých je možné se poučit a vyvarovat se chyb nebo si naopak vzít příklady a hrdiny. Jedním takovým příběhem je například příběh skautské mohyly zvané Ivančena v Beskydech.

1.3.5 Příroda kolem nás (F)

Jak je již zmíněno v předchozích kapitolách, příroda je přirozeným prostředím pro výchovu ve skautingu. Již od doby založení hnutí byl kladen velký důraz na souznění s přírodou, její ochranu a uvědomění si její důležitosti. V této oblasti jsou tedy body, které poukazují na rozvoj vnímání hodnoty přírody, její poznávání a chování k ní.

F1 – Pobyt v přírodě – pobyt v přírodě je základním předpokladem pro vnímání její krásy, prospívá člověku po duševní i fyzické stránce a pomáhá vytvářet vztah k přírodním hodnotám.

F2 – Vnímání přírody – aktivity zaměřené na vnímání krásy, kterou nám příroda poskytuje, porozumění přírodním zákonitostem.

F3 – Poznávání přírody – jsou zde zahrnuty aktivity na poznávání přírody. Poznávání živočichů, rostlin, stromů a jejich přínosu pro přírodní zákonitosti i pro nás.

F4 – Hodnota přírody – proč je pro člověka příroda důležitá? Co konkrétně pro mě, ale i pro lidstvo znamená? Proč se do ní rád/a vracím? Co se mi na ní líbí?

F5 – Šetrné chování – zde jsou obsaženy aktivity zahrnující environmentální výchovu, ekologii, dopad činnosti člověka na přírodu.

V této kapitole bylo uvedeno, jak skautská organizace rozděluje kompetence k rozvoji dětí ve skautingu. Konkrétním činnostem, které tyto kompetence rozvíjejí, bude věnována praktická část této práce.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Téma Karafiátových Broučků není ve skautské organizaci novinkou, bylo již mnohokrát zpracováno nejen samotnou organizací, ale také jednotlivými vůdkyněmi. Dívky mladšího školního věku dostaly v českém skautingu název právě podle svatojánských broučků a jejich hlavním úkolem je svítit lidem na cestě. Jedná se o metaforu, kdy dívky pomocí dobrých skutků mají zpříjemňovat a usnadňovat život lidem ve svém okolí. Nemyslet pouze na sebe a své dobro, ale také pomáhat ostatním. Proto mnoho družin světlušek naplňuje program schůzek aktivitami s tématem Broučků, aby se s pomocí druhým lépe ztotožnily.

Broučky jsem si vybrala proto, že jsem se jimi sama chtěla inspirovat při svém vedení světlušek. Neuměla jsem téma však správně uchopit, a proto má práce vedla k tomu, že se děvčata s tématem nesžila tak, jak jsem si představovala a brzy jsem od nich slyšela větu „Prosím, už žádné Broučky!“ Rozhodla jsem se proto vytvořit tento metodický materiál zajímavě, originálně a tak, aby sloužil nejen pro mne v budoucnosti, ale také pro ostatní vedoucí světlušek. Tak, aby kdokoliv, kdo vezme moji práci do ruky, byl schopný podle ní vytvořit program na skautskou schůzku nebo výpravu. Ke komplexnosti skautské výchovy patří také pobytový letní tábor, kterým se ovšem v této práci nezabývám.

Cílem této práce není přinést zcela nové náměty v činnosti. Mým záměrem je poskytnout návod, jak s tématem pracovat, jak tvořit program pomocí známých i nových her a aktivit. Budu zde prezentovat náplň programu na jednu až dvě družinové schůzky v měsíci a nepravidelné výpravy na toto téma v období školního roku, tedy od září do června. Maximálně dvě schůzky v měsíci jsem vybrala proto, aby dívky nebyly tématem přesyceny, ale také proto, aby byl prostor pro individuální družinovou činnost.

Nechci se striktně držet knižní předlohy a využívat jednu kapitolou na měsíc. Pokud bych tak učinila, první let Broučka by vyšel na prosinec, což by dívkám nedávalo smysl. Proč v knize všechno kvete a Brouček se chystá na svůj první let, když ve skutečnosti mrzne, brzy budou Vánoce a Broučci by tedy měli spát. Při tvorbě programu se chci tématem Broučků pouze inspirovat, využít některé části k aktivitám a hrám.

Mnou vytvořený program je zaměřen na skautskou praxi, tvořen v souladu se skautskou výchovnou metodou a klíčovými kompetencemi, které organizace zpracovala pro své potřeby.

Program je tvořen pro družinu světlušek, ve standardním počtu osmi členů. Dívky právě přešly z benjamínků a vytvořily tím novou družinu. Možná do vzniklé družiny přišla úplně nová děvčata, která neznají činnost junáka, a proto je důležité, aby se seznámila se skautingem jako takovým. Proč se světluškám říká světlušky, a co znamená, že mají lidem svítit.

Časová dotace na jednu schůzku je 60 minut, pokud není uvedeno jinak. U víkendových výprav bude vždy uvedena časová dotace jednotlivých aktivit.

2.1 Září

2.1.1 Seznámení s Broučkou

Charakteristika schůzky:

Při úvodní schůzce se světlušky seznámí s postavou Broučka, maminky a Berušky. Konkrétně se zaměříme na postavu Broučka, jeho chování k ostatním a také na to, zda se některé světlušky v jeho chování nepoznávají. Formou diskuze nad Broučkem a jeho chování k lidem rozvíjíme oblast „Můj kamarád“.

Cíl:	Dívky získají úvod do celoroční hry, seznámí se s tématem a některými postavami
Klíčové kompetence:	C1 – Lidé a vztahy, C2 – Moje vztahy
Forma:	Cesta po stanovištích, dramatické ztvárnění.
Prostředí:	Hřiště, louka
Počet instruktorů:	4
Postavy:	Brouček, maminka, Beruška
Potřeby:	<p>Kniha Broučci, dřevěná polínka, hrnec, vařečka, magnet světlušky, kostýmy pro každou postavu:</p> <p>Maminka – šátek na hlavu, dlouhá sukně, černé punčochy, bílá košile, kuchařská zástěra,</p> <p>Brouček – šátek kolem krku, hnědé kalhoty, bílá košile</p> <p>Beruška - černé punčochy, sukně, bílá košile</p> <p>Magnet světlušky – vyrobíme pomocí malých magnetů z jogurtu Kostíci, čtvrtky, lepidla, černé fixy a žlutého zvýrazňovače. Magnetky polepíme čtvrtkou a vystříhneme do tvaru broučka. Pomocí tužky si načrtneme křídla a zadeček světlušky. Zadeček vybarvíme žlutým zvýrazňovačem, aby pěkně svítil. Zbytek světlušky vybarvíme černou fixou. Pro lepší odolnost barvy můžeme zafixovat bezbarvým lakem (např. lakem na vlasy).</p>

Motivace:

Sejdeme se se světluškami venku před klubovnou a přečteme jim úryvek z knihy (Karafiát 2012, str. 5-8). Při čtení poslední věty se na hřišti začne odehrávat divadlo.

Realizace:

Vedoucí dočítá úryvek z knihy: „... a letěl až k dubu a zas zpátky na stříšku, pak se zas spustil a letěl až dubu a ještě zas zpátky.“

V tu chvíli již sledujeme Broučka, jak přelétává z jedné strany hřiště na druhou, až zmizí z dohledu. Vydáme se se světluškami za ním.

Stanoviště u Berušky – Sledujeme rozhovor Broučka a Berušky.

Beruška: „Copak nám neseš, Broučku?“

Brouček: „Já? Nic. Ale pane, to už umím létat! Od našich až sem a zas k našim a zas sem jakoby nic. Že bys to nedovedla!“

Beruška: „Však já jsem beruška, nejsem žádný brouček! Vaše maminka, myslím, také moc létat neumí.“

Brouček: „Moc ne. Ale, pane, já jsem dnes ráno spadl z postele!“

Beruška: „A tos křičel, vid’!“

Brouček: „A jakpak ty to víš? Copak jsi to slyšela?“

Beruška: „Neslyšela, ale vím, že jsi takový křikloun.“

Brouček: „Že já jsem křikloun? Ty, ty, ty – Berouši!“

Brouček se na Berušku rozzlobí, odletí zpátky domů a my ho spolu se světluškami následujeme. Po cestě si povídáme, zda se Brouček zachoval k Berušce správně.

Stanoviště u maminky – neposlušný Brouček.

Brouček si všimne, že se jim začíná kouřit z komína. Přiletí domů, maminka zrovna něco míchá v hrnci na kamnech. Protože je Brouček neposedný a neposlouchá, začne maminku zlobit.

Brouček: „Maminko, copak to vaříte?“

Maminka: „Chci si udělat jíšku na polévku“

Brouček: „Že vám to, maminko, sfouknu!“

Maminka: „Necháš toho!“

Brouček začne foukat mamince do kamen, až oheň skoro uhasí. Maminka honem přiloží do ohně polínko, Broučkovi vlétne kouř do očí a začne křičet.

Brouček: „Ach, maminko, mně ten kouř vlezl do očí!“

Maminka: „Vidíš, ty škaredý Broučku! Dobře ti tak, když nechceš poslouchat. Nevíš, co ti tatínek přikazoval? Počkej, počkej, já to všechno povím! Teď radši jdi a uč se létat, ať můžeš brzy s tatínkem svítit lidem. Ještě se musíš moc učit.“

Brouček: „Maminko a proč se těm lidem musí svítit? Vždyť oni teď mají noc.“

Maminka: „To tak musí být, Pán Bůh to tak chce. A teď už jdi a uč se létat!“

Brouček ještě chvíli nařiká a běduje, že ho štípou oči od kouře a poté znovu odletí na další stanoviště, kam ho opět i se světluškami následujeme. Po cestě znovu vedeme diskuzi o tom, co jsme zrovna viděli, zda se Brouček zachoval k mamince správně nebo ne. Povídáme si o tom, koho poslouchají Broučci a koho posloucháme my – rodiče, paní učitelky, vedoucí a proč je posloucháme.

Vysvětlíme světluškám, o čem mluvil Brouček, když říkal, že lidé mají noc, zatímco oni létají lidem svítit.

Stanoviště u Berušky podruhé – pomoc s polínky

Brouček opět přiletí k Berušce a tentokrát jí pomůže nosit polínka. Beruška ho nabádá, aby polínka rovnal hezky do hraničky, ale on jí neposlouchá. Bere si více polínek, než unese, pohodí je na hromadu a nerovná. Beruška se na něho rozzlobí.

Beruška: „Broučku, ale takhle se to nesmí, Maminka to tak nechce. Ono by se nám to skácelo.“

Brouček: „Ale nic se vám neskácí. Copak to nedělám dost pěkně?“

Beruška: „Neděláš. Vidíš, už si to zase jen tak hodil. To se musí pěkně srovnat.“

Brouček: „Tak si to dělej sama, když já to nedělám dost pěkně!“

Brouček se rozzlobí, zahodí polínka, sedne si o kousek dál a mračí se. Po chvíli se i s Beruškou ztratí z dohledu. Tentokrát je se světluškami už nenásledujeme. Místo toho se

začneme pomalu vracet ke klubovně a povídáme si o chování Broučka k blízkým lidem. Je jeho chování správné? Jak by se měl zachovat, aby nikomu neublížil? Myslí si světlušky, že se dokáže Brouček polepšit? Jak jsou na tom světlušky ve svém chování k lidem v okolí? Nezlobí občas maminku stejně jako Brouček?

Na památku děvčatům věnujeme magnet světlušky, který si mohou dát doma na ledničku. Bude jim neustále připomínat zlobivého a neposlušného Broučka.

2.1.2 Kde bydlí Broučci

Charakteristika schůzky:

Zaměříme se na oblast kompetencí s názvem „Příroda kolem nás“. Děti vedeme k vnímání přírody, upevňujeme jejich vztah k ní, učíme je hrát si v prostředí přirozeném pro skauting.

Cíl:	Dívky se během schůzky naučí poznávat dub a jalovec.
Klíčové kompetence:	F2 - Vnímání přírody
Forma:	Výtvarná aktivita, pracovní listy
Prostředí:	Les, terén
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	pracovní listy (Příloha č. 1), čtvrtky velikosti A6 a voskovky pro každou z dívek, větvičky jalovce, lepidlo nebo izolepu.

Motivace:

Chaloupku měli vystavěnou ve stráni pod jalovcem a krytou suchým jehličím. Brouček si vylezl na stříšku, spustil se, letěl až k palouku a přes celý palouk až k dubu a zase zpátky až na stříšku, pak se zase spustil a letěl až k dubu a ještě zpátky. A když už byl celý udýchaný a křídélka ho bolela, sedl si a odpočinul. A zas se spustil a zas letěl až k palouku a přes celý palouk až k dubu a zas zpátky a ještě se spustil a letěl rovnou čarou pod dub ke kmotřičce. (Karafiát 2012, str. 8-9)

Realizace:

Přečteme světluškám úryvek z knihy a zeptáme se, kolik se v tomto úryvku vyskytuje stromů a které rodiny mají své domovy u kterého stromu. Poté rozdáme pracovní listy a necháme světlušky, ať pomocí pracovního listu najdou dub v lese, ve kterém se nacházíme (musíme mít ovšem jistotu, že tam dub opravdu je). Když se nám podaří strom najít, vezme si každá světluška jeden list z dubu do svého zápisníku na památku. Přidáme pár zajímavých informací o dubu – jaké velikosti dorůstá, název plodů, kolika let se strom dožívá.

Frotáž kůry – rozdáme světluškám čtvrtky a voskovky. Přiložíme čtvrtku na kůru stromu a pevně držíme. Do druhé ruky vezmeme voskovku a její plochou začneme přejíždět po

čtvrtce. Díky tomu se nám na čtvrtku obkreslí struktura kůry. Můžeme si kůru ohmatat i rukama. Jaká je? Je hrubá nebo jemná? Příjemná na dotek či nikoliv? Necháme světlušky chvíli mluvit o jejich vnímání dubu. Můžeme také vyzkoušet, kolik světlušek je potřeba k objetí jednoho stromu.

Jelikož jalovec se v lese běžně nevyskytuje a k cizím lidem na zahradu na návštěvu určitě nepůjdeme, je třeba si předem připravit pro každou světlušku malou větvíčku z jalovce, kterou si taktéž nalepí do svého zápisníku.

2.2 Říjen

2.2.2 Svit světlušek

Charakteristika schůzky:

Pomocí rukodělné aktivity a diskuzí o nutnosti pomáhat ostatním, rozvíjíme u světlušek oblasti „Co umím a znám“, „Kdo jsem“ a „Můj kamarád“. V našem blízkém okolí se určitě nachází lidé, kteří potřebují naši pomoc. Vzpomeneme si na některé? Ať už jsou to rodiče, prarodiče, důchodci na ulici, nebo třeba nemocná spolužačka ve škole. Proč je potřeba jim pomáhat a jakým způsobem jim můžeme pomoci zrovna my?

Cíl:	Dívky si vyrobí vlastní lucerničky, aby na své cestě mohly svítit lidem.
Klíčové kompetence:	A6 – Zručnost, B2 – Moje svědomí, C4 – Pomoc druhým
Forma:	Rukodělná aktivita
Prostředí:	Klubovna
Počet instruktorů:	2
Potřeby:	kulaté krabičky od taveného sýra pro každou světlušku, pečicí papír, čajové svíčky, tavná pistole, lepidlo, drátek kostým Berušky: černé punčochy, bílá košile, sukně

Motivace:

Do klubovny přichází postava Berušky, kterou již světlušky znají z úvodní schůzky, a v ruce nese rozsvícenou lucerničku. Svola světlušky k sobě a začne jim vyprávět, kolik dobrých skutků dnes udělala a komu pomohla.

„Představte si, dnes jsem měla pilný den. Ráno jsem mamince pomohla pověsit prádlo a narovnat polínka na zimu. Hned jak jsme to dodělaly, už jsme vařily zelnou polívčičku na večer, až se vrátí tatínek a bude mít hlad. Také doma takhle mamince pomáháte? Já pomáhám moc ráda, protože přeci doma také bydlím a nenechám všechny starosti jen na mamince.

Když jsme dovařily polévku, šla jsem se na chvíli projít, když tu náhle jsem v roští našla zaklíněného broučka z paseky u ovocných sadů. Chudák asi nedával při letu pozor a zapletl se do trní. Hned jsem mu přispěchala na pomoc a společnými silami jsme ho dostali ven. Ten vám měl panečku radost!“

Realizace:

Beruška se zeptá, zda taky takhle někdy pomohly někomu cizímu například ve městě. Pomoci důchodkyni s těžkou taškou, pomoci sebrat cizí paní papíry, které jí rozfoukal vítr atd. Nechá světlušky, aby jí pověděly o své pomoci ostatním a pochválí je, že hezky na své cestě svítí lidem. Aby mohly svítit ještě lépe, vyrobí si dnes svou vlastní lucernu. Z horního víčka krabičky od sýra vystřihneme cca 6 centimetrů kruh. Poté do stejného víčka propíchneme malé dírky naproti sobě a protáhneme jimi drátek, jehož konce ohneme, aby se nám neprovlékl zpátky. List pečicího papíru si světlušky pomalují dle své fantazie a následně ho důkladně zmuchláme, opět rozvineme a přilepíme konce k okrajům krabičky na spodní i vrchní straně. Tam, kde se papír překrývá, slepíme lepidlem. Stlačíme víčka k sobě a voskem dovnitř přilepíme svíčku.

Při používání lucerny nezapomínejme dbát na bezpečnost, je pouze z papíru, občas se může stát, že některá při používání od svíčky chytne. (Vodička 2003, str. 12)

2.2.3 Po stopách Kmotříčka

Charakteristika schůzky:

Každá světluška by měla znát své nejbližší okolí, město či vesnici, ve které žije. Projdeme se proto se světluškami po městě či čtvrti, kde se družina schází a má svojí klubovnu a najdeme všechna významná místa tohoto města. Světlušky tím naučíme základní orientaci v terénu. Necháme je určovat směr, kudy půjdeme, avšak musí se na směru shodnout všechny, popřípadě se podříditi většině. Tím rozvíjíme družinovou spolupráci a komunikaci. Při aktivitách na této skautské schůzce se zaměříme na oblasti „Co umím a znám“, „Můj domov“ a „Svět okolo nás“.

Cíl:	Světlušky dokáží pojmenovat významná místa ve městě a zakreslit je do pochodového filmu.
Klíčové kompetence:	A3 – Buď připraven, D2 – Naše parta, D3 – Družina jako tým, E2 – Já občan
Forma:	Praktická zkouška v terénu.
Prostředí:	Město
Počet instruktorů:	2
Potřeby:	Čtvrťka vel. A4 pro každou světlušku, obyčejná tužka, kostým pro Kmotříčka: černé kalhoty, bílá košile, kšandy, baret, fajfku, falešné vousy.

Motivace:

Na schůzku dnes přišla nová postava – Kmotříček. Zpočátku je lehce zmatený, neví kde je, má pocit, že se ztratil. Představí se světluškám a vypráví svůj příběh.

„Slunko skoro vstávalo, když jsem se vydal na cestu domů. Už jsem byl na samém okraji lesa, když tu se objevila ta zlá žluna! Lekl jsem se a honem jsem změnil směr, abych jí zmátl, jenže ona letěla za mnou. Jak jsem se snažil jí uletět, dorazil jsem už zpátky do města, pamatuji si, že jsem letěl kolem nějakého kostela, zámku, minul jsem policejní stanici i nádraží, dokonce jsem letěl i kolem školy⁴. Ale nedokáží se odsud vymotat a Kmotříčka má jistě strach, že se mi něco stalo. Pomůžete mi najít cestu zpátky domů dříve, než slunko opět zapadne?“

⁴ Významné body určujeme dle dispozice našeho města či čtvrti.

Realizace:

Jaká místa Kmotříček zmínil ve svém vyprávění? Ví světlušky, kde je můžeme najít? Pomůžeme Kmotříčkovi najít cestu zpátky tím, že obejdeme všechna zmíněná místa? Pro jistotu si je všechna zakreslíme do pochodového filmu (Vodička 2003, str. 44).

Rozdáme světluškám čtvrtku a obyčejnou tužku. Pochodový film se kreslí tak, že si přes celou stránku od shora dolů načrtneme přímkou, která značí naši cestu. Od spodu poté malujeme svůj pochodový film. Zakreslujeme odbočky doleva či doprava, podle toho kudy se naše cesta ubírá a zakreslujeme významné body, kolem kterých procházíme. Také si do pochodového filmu můžeme zakreslit vše, co nás na naší cestě zaujalo. Kočka, která se vyhřívala na sluníčku, starý dub v parku a mnohé jiné zážitky.

Vědí světlušky, kde se zmíněné významné body v našem městě nachází? Dokáží určit nejkratší cestu, kterou se dají všechny propojit, nebo budeme po městě zmateně pobíhat? Necháme světlušky, ať určují další směřování naší cesty, musí se ale pevně držet významných bodů.

Naše cesta by měla končit na kraji lesa, kde Kmotříček již pozná cestu ke svému domovu. Poděkuje světluškám a rozloučí se s nimi. Na památku dívkám zůstane pochodový film, který si samy zaznamenaly.

2.2.4 Podzimní výprava

Charakteristika výpravy:

Podzimní prázdniny jsou ideální příležitostí k první družinové výpravě. Světlušky se již mezi sebou znají a mnohé navázaly nová přátelství. Je proto na čase tato přátelství posílit. Zaměříme se tedy na rozvoj týmové spolupráce a komunikace v oblastech „Co umím a znám“, „Kdo jsem“, „Můj kamarád“ a „Můj domov“. Přirozeným prostředím pro skautskou výchovu je příroda, proto ideální výprava bude s pobytem na horách a díky tomu zapracujeme na zlepšení orientace v terénu v oblastech „Co umím a znám“ a „Příroda kolem nás“. Vhodné je světluškám večer před spaním číst kapitoly z knihy Broučci. Samy uvidí, kolik zmíněných okamžiků již prožily, a které je ještě čekají. Stejně tak, jako během družinových schůzek, je i na této výpravě ponechán prostor čistě družinovým záležitostem bez tematiky Broučků.

Cíl:	Dívky během víkendové výpravy prohloubí vzájemné vztahy a rozšíří své znalosti orientace v terénu.
Klíčové kompetence:	A1 – Praktický život, A2 – Fyzická zdatnost, A4 – Hledání řešení, A5 – Vyjadřování, A6 – Zručnost, B1 – Já a můj život, B2 – Moje svědomí, C1 – Lidé a vztahy, C2 – Moje vztahy, D2 – Naše parta, D3 – Družina jako tým, F1 – Pobyt v přírodě,
Forma:	Pohybové hry, praktická činnost, Kimova hra,
Prostředí:	Les, terén, město, hory, chata.
Časová dotace:	3 dny
Počet instruktorů:	4
Potřeby:	Dle jednotlivých aktivit.

Pozn.: Je třeba si dopředu připravit čtvrtky s fotografií postav z Broučků, tzn. vyfotit vedoucí, kteří postavy představují, v kostýmech. Jelikož se v první hře setkáme i s postavami, které ještě neznáme, je důležité mít vyfocené již všechny postavy.

Den první

Charakteristika dne:

Po seznámení s okolím chaty, které proběhlo v rámci družinových záležitostí, nás čeká další seznámení s novými postavami z knihy a upomenutí těch, které již známe. Aktivita bude zaměřena především na oblast „Co umím a znám“. Na stejnou oblast bude zaměřena i další aktivita, při které světlušky nasbírají vlastní sklenici medu, o kterou se později podělí s kamarádkou. Kromě zmíněné oblasti tak rozvíjíme i oblast „Můj kamarád“.

Kdo ještě žije u Broučků?

<i>Cíl:</i>	Světlušky se seznámí s dalšími postavami z knihy.
<i>Klíčové kompetence:</i>	A2 – Fyzická zdatnost
<i>Forma:</i>	Pohybová hra
<i>Prostředí:</i>	Les, terén.
<i>Časová dotace:</i>	60 minut (15 minut vysvětlení pravidel a závěrečné zhodnocení, 45 minut čas na hru).
<i>Počet instruktorů:</i>	1
<i>Pomůcky:</i>	Čtvrtky s fotografiemi postav, tužka pro každou světlušku, písťalka, připínací špendlíky, krepový papír.

Motivace:

Vedoucí si k sobě zavolá všechny světlušky. Vyzařuje z ní energie a nadšení se podělit s děvčaty o velkou novinku. Sdělí jim, že poznala nové Broučky a už se moc těší, až jim je představí. Broučci ale chtějí zůstat venku, do chaty se bojí, proto raději my půjdeme za nimi.

Realizace:

Na herní ploše v lese, ohraničené krepovým papírem je ukrytých celkem 10 postav z knihy (čtvrtky s fotografiemi). Světluškám rozdáme tužky a vyznačíme výchozí bod, ze kterého budou vybíhat do herního pole. Úkolem světlušek je najít v poli všechny postavy

a seznámit se s nimi. Seznámení proběhne tak, že když světluška objeví některou z postav, podepíše se na čtvrtku svým jménem nebo přezdívkou.

Po herním poli však chodí zlá žluna (vedoucí), o které tehdy mluvil Kmotříček a snaží se chytit všechny světlušky. Pokud některou z dívek uvidí, zapíská na píšťalku a řekne jméno dané světlušky. Jmenovaná je chycena, musí se vrátit zpět na výchozí místo a teprve poté se smí vrátit do hry. Žluna nesmí světlušku chytit, pokud už se podepisuje na čtvrtku. Podepisovat se smí vždy pouze jedna světluška na jednu čtvrtku. Tím zabráníme hromadnému přikládání tužek na papír pokaždé, když se žluna přiblíží.

Hra končí ve chvíli, kdy si světlušky myslí, že našly všechny postavy, nebo po uplynutí časového limitu.

Následně proběhne reflexe, kdy světlušky vyjmenují postavy, které se ve hře objevily. Poté si společně prohlédneme všechny obrázky a zjistíme, které světlušce se podařilo seznámit se všemi postavami. Některé postavy jsou pro nás nové, ale možná se za námi přijdou brzy podívat.

Sklenice medu

<i>Cíl:</i>	Světlušky se naučí dělit se s kamarádkou.
<i>Klíčové kompetence:</i>	A2 – Fyzická zdatnost, A5 – Vyjadřování, C1 – Lidé a vztahy, C2 – Moje vztahy, D2 – Naše parta.
<i>Forma:</i>	Pohybová hra, praktická ukázka.
<i>Prostředí:</i>	Chata a její okolí.
<i>Časová dotace:</i>	90 minut (10 minut na vysvětlení pravidel, 60 minut na hru, 10 minut lepení medu, 10 minut předání sklenic).
<i>Počet instruktorů:</i>	1
<i>Pomůcky:</i>	Žluté papírky, misky, lepidlo, bílé papíry, obyčejná tužka.

Motivace:

Když byl Brouček u Kmotříčky, slíbila mu za srovnání polínek něco za odměnu. Vzpomenou si světlušky, co to bylo? Necháme je chvíli hádat a potom stejně, jako Kmotříčka napovídala Broučkovi, napovíme i my světluškám. Je to jako med sladké.

Realizace:

Kdepak asi Kmotříčka ten med vzala? Dalo jí velkou práci ho sehnat? Vyzkoušíme si, jak to asi mohla mít těžké.

V okolí chaty v různých vzdálenostech rozmístíme celkem 3 misky se žlutými papírky, které představují med. Jednu větší misku necháme na výchozím místě a do ní budou světlušky med přinášet. Na povel se dívky rozeběhnou do okolí chaty hledat misky s medem. Jakmile nějakou najdou, vezmou jeden papírek a vyběhnou zpět ke své misce. Sbírají všechny dohromady do jedné misky. Úkolem světlušek je společnými silami nasbírat co nejvíce medu do misky.

Po uplynutí časového limitu svoláme světlušky zpátky, rozdáme jim papíry a tužky. Na prázdný papír si každá z dívek nakreslí sklenici na zavařování. Pomocí lepidla do sklenice lepí žluté papírky a tím naplňuje svoji sklenici medem.

Když mají všechny světlušky nalepeno, sednou si do kruhu a zamyslí se nad tím, komu by svou sklenici medu chtěly darovat a vždy vymyslí hezký důvod, proč darují sklenici zrovna vybrané osobě. Po směru hodinových ručiček světlušky předávají svou sklenici a své důvody řeknou nahlas. Například: „Svou sklenici bych chtěla předat Adélce, protože mi po příjezdu na chatu pomohla vybalit.“

Vedoucí svou sklenici dává až poslední pro případ, že by některá ze světlušek žádnou od kamarádek nedostala.

Den druhý

Večer světlušky čeká jejich první posezení u Janinky (Vodička 2003, str. 12). Během posezení si můžeme povídat o tom, jak se nám na schůzkách líbí, čemu bychom se chtěly věnovat při dalším pokračování, nebo můžeme mluvit o družinových záležitostech. Na takové posezení je ale třeba se připravit. Při loučení Broučků před zimou bylo bohaté pohoštění. K jídlu byly tvarohové a makové koláče a k pití měli Broučci víno z hroznů (Karafiát 2012, str. 23 – 25). Při pečení koláčů bude věnován prostor oblasti „Co umím a znám“ a při večerním posezení u Janinky se zaměříme na rozvoj oblastí „Co umím a znám“, „Kdo jsem“, „Můj kamarád“ a také „Můj domov“.

Cíl:	Světlušky zvládnou podle receptu upéct koláče na večerní posezení u Janinky.
Klíčové kompetence:	A1 – Praktický život, A6 – Zručnost
Forma:	Praktická činnost.
Prostředí:	Chata – kuchyň.
Počet instruktorů:	2
Časová dotace:	120 minut
Potřeby:	Hroznové víno, vál, mísy, lžíce Na koláčky: 400 g hladké mouky, 100 g hrubé mouky, 100 g Hery, sůl, 100 g moučkového cukru, 2 žloutky, 3 dl mléka, 20 g droždí, vanilkový cukr, tuk na potřetí plechů, hladká mouka na vysypání válu, ½ vejce na potřetí, moučkový a vanilkový cukr na posypání. Tvarohová náplň: 400 g měkkého tvarohu, 1 vejce, 80 g cukru, 1 lžíce rozinek, vanilkový cukr Maková náplň: 200 g máku, ¼ l mléka, 100 g dětských piškotů, 1 – 2 lžíce rumu, 2 lžíce rozinek, ½ vejce, cukr, vanilkový cukr, špetka skořice Drobenka: 60 g másla, 60 g moučkového cukru, 90 g polohrubé mouky. Kostým pro maminku: dlouhá sukně, černé punčochy, bílá košile, šátek na hlavu, kuchařská zástěra.

Motivace:

Po obědě a poledním klidu, za světloučkami na návštěvu zavítá maminka Broučka. Barvitě vypráví o všem oblíbených posezeních, která mívají s Broučkou před začátkem zimy. O tom, jak vzpomínají na zážitky, které spolu během léta zažily, povídají si o příhodách tatínka a Kmotříčka, když létají lidem svítit a jak k tomu všemu vyprávění mají bohaté pohoštění, protože vědí, že se po zimě už nemusí setkat všichni. Po mamčině vyprávění dostane vedoucí nápad: „Co kdybychom si takové posezení udělaly také?“

Realizace:

Na večerní posezení u Janinky je tedy potřeba připravit bohaté pohoštění. Maminka se stane hlavní postavou při našem pečení. Děvčatům radí, pomáhá odvažovat potřebné množství ingrediencí a dohlíží na ně. S mamčinou pomocí upečou světloučky koláče dle receptu.

„Droždí smícháme se lžící cukru, lžící mouky a s trochou teplého mléka a necháme vykynout. Změklou Heru utřeme s cukrem do pěny, přidáme žloutky, mouku, sůl, vykynutý kvásek a vlažným mlékem zaděláme středně husté těsto. Dobře je vypracujeme, poprášíme moukou, mísu přirýjeme utěrkou a necháme vykynout asi hodinu na teplém místě. Z vykynutého těsta uděláme cca třicet kuliček, položíme je na vymaštěné plechy a necháme vykynout. Dnem pomoučené skleničky nebo prsty namáčenými v mouce kuličky roztlačíme a vyhloubíme v nich střed, okraje potřeme rozšlehaným vejcem se lžící mléka, koláče naplníme a posypeme drobenkou. Necháme je na plechu opět trochu vykynout a upečeme v předem předehřáté troubě dozlatova. Cukrujeme až před podáním – stáním by cukr zvlhl.

Tvarohová náplň: Tvaroh rozmícháme s vejcem, cukrem, vanilkovým cukrem a nakonec vmícháme přebrané, propláchnuté a spařené rozinky.

Maková náplň: jemně umletý mák povaříme v mléce, sejmem z plotýnky, vmícháme jemně umleté piškoty, rum, přebrané, propláchnuté a spařené rozinky.“ (Vlachová 1989, str. 344)

Ve chvíli, kdy je těsto vykynuté, rozdělíme ho na dvě poloviny a stejně tak na dvě poloviny rozdělíme i světloučky. Jedna skupina plní koláče tvarohovou náplní, druhá skupina plní makovou náplní.

Posezení u Janinky

Cíl:	Světlušky povedou diskuzi o jejich činnosti ve skautingu. Dokáží říci, co se jim líbí či nelíbí a zhodnotit své chování a jednání.
Klíčové kompetence:	A5 – Vyjadřování, B1 – Já a můj život, B3 – Osobní rozvoj, C1 – Lidé a vztahy, C3 – Komunikace mezi lidmi, D3 – Družina jako tým.
Forma:	Diskuze
Prostředí:	Chata
Časová dotace:	60 minut
Počet instruktorů:	2
Potřeby:	Svíčky, zápalky, polštářky, tvarohové a makové koláče, hroznové víno, limonáda. Kostým pro Janinku: dlouhá černá sukně, černá halenka, šátek přes ramena.

Motivace:

Světlušky pozveme do společenské místnosti v chatě. Místnost je osvětlena pouze svíčkami, na zemi jsou rozmístěné polštářky a mezi nimi připraveno pohoštění. V čele sedí Janinka a vedoucí. Světlušky se posadí na připravené polštářky a Janinka je přivítá na jejich prvním společném posezení.

Realizace:

Po přivítání od Janinky si vezme slovo vedoucí. Světlušky už spolu na schůzky chodí druhý měsíc, mají společné zážitky a jejich první společná víkendová výprava se pomalu blíží ke konci. Jak se jim zatím na schůzkách líbí? Baví je program? Chtěly by dělat také něco jiného, než doposud dělaly?

Každé světlušce dáme dostatečný prostor, aby se mohla vyjádřit a říci své názory. Vedoucí i Janinka vždy vyslechnou světlušky a poděkují za jejich názor. Janinka světlušky chválí za vše, co se jim podařilo a dodává motivaci do další činnosti.

Dále se zaměříme na chování světlušek. Stalo se jim během schůzek, nebo této výpravy, že se k někomu zachovaly ošklivě a pak je to mrzelo? Nebo naopak se zachovaly

k některé z kamarádek hezky a měly z toho dobrý pocit? Jak bychom se k sobě měly správně chovat?

Janinka chválí a podporuje světlušky, zdůrazňuje, že je důležité se k sobě chovat hezky, aby se nám na světě líbilo. Povzbuzuje světlušky, že pokud se jim nedaří chovat se pokaždé hezky, je důležité umět se omluvit. Uvádí příklady v chování Broučka.

Opět necháváme prostor světluškám, aby se mohly vyjádřit, reagujeme na jejich slova. Při posezení nabízíme upečené koláčky a hroznové víno.

Je vhodné zakončit posezení pozitivně, s povzbuzením do dalších dní.

Den třetí

Charakteristika dne:

Pobyt na horách vyzývá k procvičení orientace v terénu. Při tomto programu se zaměříme na rozvoj paměti při seznamování s mapovými značkami, vyzkoušíme si celosvětovou hru s názvem Geocaching a půjdeme na návštěvu do kostela po vzoru Kmotříčka a tatínka. Rozvoj kompetencí bude v oblastech „Co umím a znám“, „Kdo jsem“ a „Můj domov“.

Mapové značky

Cíl:	Dívky se seznámí se základními mapovými značkami.
Klíčové kompetence:	B3 – Osobní rozvoj
Forma:	Kimova hra
Prostředí:	Les, chata.
Časová dotace:	30 minut (5 minut na vysvětlení pravidel, 10 minut na hru, 15 minut na závěrečnou reflexi a zhodnocení).
Počet instruktorů:	2
Pomůcky:	Připínací špendlíky, kartičky s nakreslenými mapovými značkami a jejich názvem, světlušky blok a tužku, okopírovanou stranu č. 26 z časopisu Světýlko, únor 2018 (Příloha č. 2) pro každou světlušku.

Motivace:

Světlušky shromáždíme na kraji lesa, kam za nimi přijde Kmotříček.

„Pamatujete, světlušky, jak jste mi pomáhaly nalézt cestu domů? Na mapě jste hledaly významná místa ve vašem městě. Všimly jste si v té mapě takových zvláštních značek? Některé byly kulaté, černé s křížkem, jiné vypadaly jako balonek, nebo třeba jako kopeček. Říká se jim mapové značky a pomáhají nám na mapě najít důležitá nebo významná místa. Dnes se s nimi seznámíte.“

Realizace:

Na herním území v lese je rozmístěno celkem 10 kartiček s nakreslenými mapovými značkami – kostel, kaple, rozhledna, hrad, zřícenina, významný strom, chráněné území, pramen, pomník a železniční stanice.

Během hry dívky chodí po vymezeném území a snaží se zapamatovat si co nejvíce mapových značek. Po uplynutí stanoveného času přichází dívky zpět do výchozího místa, kde do svého bloku zakreslí a zapíší všechny značky, které si zapamatovaly. Následně proběhne bodové ohodnocení, které může být využito do celoročního družinového bodování.

Body jsou rozděleny následovně:

obrázek značky + jméno = 2 body

pouze jméno či pouze obrázek = 1 bod

Reflexe a ověření cíle tohoto programu proběhne pomocí okopírované strany z časopisu Světýlko. Každá světluška dostane jednu okopírovanou stranu. Na stůl rozložíme obrázky z předchozí hry a postupně procházíme všechny obrázky v časopise. Co daný obrázek představuje? Najdeme k němu správnou kartu na stole? Pokud ano, můžeme přiřadit obrázek k mapové značce v časopise. Seznámíme světlušky také s novými značkami, pro které jsme v předchozí hře neměli potřebnou kartu.

Práce s mapou

Cíl:	Světlušky dokáží pomocí mapových značek vyhledat místa na mapě a naplánovat trasu, po které se vydají.
Klíčové kompetence:	A3 – Bud' připraven, B3 – Osobní rozvoj, D2 – Naše parta.
Forma:	Praktické vyzkoušení
Prostředí:	Chata, město či vesnice, kde se nalézáme.
Počet instruktorů:	2
Časová dotace:	30 minut
Pomůcky:	Mapa okolí

Motivace:

Po procvičení mapových značek, rozloží Kmotříček před světlušky mapu okolí a vyzve je, aby se pokusily najít tyto mapové značky přímo v mapě místa, kde se nalézáme.

Realizace:

Na vyzvání se světlušky pokusí najít v mapě co nejvíce mapových značek, se kterými se seznámily. Následně zkusí naplánovat trasu, kterou spojí všechny mapové značky tak, aby poslední zastávkou byl místní kostel.

Po naplánování trasy se vydáme se světluškami do terénu. Zkusíme přesně projít všechny body tak, jak jsme je naplánovaly v mapě.

Návštěva kostela

Cíl:	Po návštěvě kostela dokáží dívky pojmenovat, co je uvnitř zaujalo.
Klíčové kompetence:	A5 – Vyjadřování, B1 – Já a můj život, B2 – Moje svědomí
Forma:	Praktická činnost
Prostředí:	Kostel
Počet instruktorů:	2
Časová dotace:	30 minut
Pomůcky:	žádné

Motivace:

Na procházce po naplánované trase nás doprovází Kmotříček. Povídá si se světluškami, když tu si vzpomene, jak jednou s tatínkem Broučka navštívili kostel. Začne světluškám poutavě vyprávět příběh (Karafiát 2012, 28-29). Ve chvíli, kdy příběh dovypráví, zeptá se světlušek, zda by také chtěly navštívit takové krásné místo.

Realizace:

V první řadě je důležité, aby naše cesta vedla ke kostelu, který je pro veřejnost otevřen. A také, aby ve chvíli naší návštěvy byl opravdu otevřený.

Světlušky upozorníme na vhodné a nevhodné chování při návštěvě kostela. Necháme jim čas na samostatnou prohlídku a poté jim zadáme úkol. Posadí se do lavice a pečlivě si vše prohlédnou. Ať vnímají kostel nejen očima, ale i nosem. Jakou vůni cítíme uvnitř kostela? Jakým dojmem na nás celá stavba zevnitř působí? Čím je kostel vybaven?

Po opuštění kostela se zeptáme světlušek na jejich dojmy. Líbilo se jim v kostele? Co je zaujalo nejvíce? Co říkají na vůni, která byla cítit uvnitř? Šly by se podívat i do jiného kostela?

Geocaching

Cíl:	Dívky se seznámí s celosvětovou hrou Geocaching a najdou alespoň jednu krabičku.
Klíčové kompetence:	A3 – Buď připraven, D2 – Naše parta, D3 – Družina jako tým.
Forma:	Praktická činnost.
Prostředí:	Město, vesnice, terén.
Počet instruktorů:	1
Časová dotace:	Dle vybrané geocache.
Potřeby:	Mobilní telefon s instalovanou aplikací pro geocaching.

Motivace:

Na světě je ukrytých spoustu pokladů a Kmotříček při svých cestách určitě některé našel. Co kdybychom se o to také pokusily?

Realizace:

Geocaching je celosvětová hra, která využívá GPS souřadnic k nalézání tzv. geocachí. Jsou to malé krabičky, které v sobě ukrývají tzv. logbook (blok, kam se nálezce podepíše) a malé předměty, které je možno měnit za předměty jiné, ale pouze ve stejné či větší hodnotě. Tato hra se hraje především proto, že nás geocache, česky „kešky“ zavedou na místa méně známá, ale krásná, nebo nějakým způsobem významná.

Můžeme hledat tzv. Tradiční keše, což jsou kešky uložené přímo na místě, kam nás dovedou souřadnice, nebo Multi keše. K nalezení Multi keše je zapotřebí většinou splnit nějaký úkol, vypočítat příklad a dosadit do finálních souřadnic, obejít více míst a zjistit

konkrétní informace, které nás dovedou na místo uložení finální keše. Krabičky bývají schované před zraky lidí a musí se tedy hledat.

Dle dispozic konkrétního místa volíme keše. Na úvod bych volila tradiční keš, která nás k sobě rovnou zavede. Je to více motivační, že světlušky rovnou poklad najdou. Pokud by se jim hra zalíbila, je možné vyzkoušet Multikeš s dohledáváním informací a dosazováním čísel do poslední GPS souřadnice.

Každá ze světlušek si při této aktivitě může vyzkoušet práci s kompasem v aplikaci, který nás navádí správným směrem za keší. Během hledání keší vedeme světlušky ke spolupráci a komunikaci a pověřujeme je úkoly dle dispozic hledané keše.

2.3 Listopad

2.3.1 Podzimní vnímání

Charakteristika schůzky:

Zaměříme se na vnímání podzimní přírody pomocí smyslů. Konkrétně sluch, čich a zrak. Praktickými činnostmi budeme u světlušek rozvíjet lásku k přírodě v každém ročním období. Z oblastí kompetencí se zaměříme na „Co umím a znám“, „Kdo jsem“ a „Příroda kolem nás“.

Co patří k podzimu?

<i>Cíl:</i>	Dívky dokáží vyjmenovat předměty, či činnosti, které patří k podzimu.
<i>Klíčové kompetence:</i>	A5 – Vyjadřování, A6 – Zručnost, B1 – Já a můj život.
<i>Forma:</i>	Diskuze, Kimova hra, výtvarná činnost.
<i>Prostředí:</i>	Klubovna.
<i>Počet instruktorů:</i>	1
<i>Potřeby:</i>	Šátek, balíček papírových kapesníků, kaštan, žalud, deštník, holínky, obrázek ohně hořícího v krbu, barevný list ze stromu, sáček čaje, dýně, šípek, pečící papír, barevné papíry, voskovky, barevné listy, lepidlo.

Motivace:

Zavedme se světluškami diskuzi na téma podzimu. Co je napadne, když se řekne podzim? Nechme je rozpovídat, dejme jim prostor.

Realizace:

Posadíme se s děvčaty do kruhu a uprostřed rozprostřeme deset věcí, které připomínají podzim. Necháme světluškám dostatečně času, aby si vše prohlédly, a poté zakryjeme šátkem. Do svého zápisníku si světlušky zapíší všechny věci, které si pamatují. Pokud mají pocit, že již zapsaly vše, provedeme kontrolu odkrytím šátku.

Poté si vyzkoušíme frotáž listu. Z připravené hromádky listů si světlušky vyberou ty, které se jim nejvíce líbí a vytvoří z nich na stole koláž, žilkami nahoru. Přes listy položí pečící

papír a plochou voskovky budou přejíždět přes listy. Až budou mít hotovo, přilepí pečící papír na barevný, aby barvy voskovky krásně vynikly.

Koktejl vůní

<i>Cíl:</i>	Světlušky si vyzkouší vnímat podzim pomocí čichu.
<i>Klíčové kompetence:</i>	F2 – Vnímání přírody, F5 – Šetrné chování.
<i>Forma:</i>	Praktická činnost.
<i>Prostředí:</i>	Klubovna a její okolí.
<i>Počet instruktorů:</i>	1
<i>Potřeby:</i>	Papír A4

Motivace:

Všimly jste si, jak ten podzim krásně voní? Vůně spadaného listí, jehličí a mokrého dřeva po dešti! Úplně se mi z těch vůní točí hlava. Pojd'te si namíchat vlastní voňavý koktejl!

Realizace:

Každá světluška dostane papír A4, ze kterého, za pomoci vedoucí, složí pohárek. V okolí klubovny si světlušky do svých pohárků nasbírají například listí, jehličí, větvičky. Cokoliv, co jim připomíná podzim a jeho vůni. Důležité je připomenout světluškám, že se snažíme netrhat nic „živého“ a pokud nutně potřebují nějakou rostlinku utrhnout, tak stačí malý kousek, netrháme celé trsy.

V klubovně světlušky vymyslí pro svůj koktejl nějaké výstižné jméno a napíší ho na pohárek. Pohárky necháme kolovat do kolečka, aby si každá z nich mohla přivonět. Který pohárek nám voněl nejlépe?

2.3.2 Zásoby na zimu

Charakteristika schůzky:

Při tomto programu pomůžeme Janince vytvořit zásoby na zimu. Janinka už je starší paní a nezvládne proto příliš věcí sama. Zima se pomalu blíží a je nejvyšší čas si udělat pořádné zásoby, dříve než udeří.

Protože se světlušky k práci se dřevem moc často zřejmě nedostanou, zkusíme si vyrobit družinové krmítko pro ptáky, které je vhodné zavěsit blízko klubovny a pravidelně se o něj starat. Při těchto činnostech se zaměříme na oblasti „Co umím a znám“, „Můj kamarád“ a „Příroda kolem nás“.

Cíl:	Světlušky pochopí nutnost zásob potravy na zimu pro zvířata.
Klíčové kompetence:	A6 – Zručnost, C4 – Pomoc druhým, F4 – Hodnota přírody.
Forma:	Pohybová hra, praktická činnost.
Prostředí:	Klubovna, hřiště.
Počet instruktorů:	2
Časová dotace:	90 minut
Potřeby:	Barevné papíry, misky, brčka. Na krmítko: 2x 2 cm silné prkno, 4 silnější větve, 3 cm silné destičky na boční stěny, očko na zavěšení, provázek, kladívko, hřebíky, potravu pro ptáky. Kostým pro Janinku: dlouhá černá sukně, černá halenka, šátek přes ramena.

Motivace:

Do klubovny vchází Janinka a zavede se světluškami debatu na téma blížící se zimy. Mimochodem se zmíní o tom, že většina Broučků už se uložila k zimnímu spánku, ale jí dělají starosti její zásoby na zimu. Není jich mnoho a teď, když Broučci už spí, nesežene ani tolik pomocníků, aby jí pomohli zásoby vytvořit. Zásoby jsou na zimu velice důležité, vědí světlušky proč?

Pokud světlušky nenapadne samotné, že by mohly Janince pomoci, přivede je na tuto myšlenku vedoucí. Zásoby ovšem není lehké získat a světlušky proto budou muset vydat spoustu energie.

Realizace:

Na různá místa na hřišti rozmístíme misky s nastříhanými barevnými papíry, které představují zásoby. Světlušky rozdělíme na dvě skupiny a každá skupina dostane prázdnou misku, do které bude nosit nasbírané zásoby. Brčka rozstříhneme na polovinu (aby nebyla tak dlouhá) a všechny světlušky dostanou brčko, pomocí kterého budou přenášet zásoby.

Na signál vyběhnou světlušky do herního pole, najdou misku s některou ze zásob a pomocí brčka nasají jeden papírek. Tímto způsobem se snaží papírek dopravit až do své misky. Pokud jim papírek spadne, mohou ho znovu nasát. Papírky se přenáší pouze pomocí brčka, v žádném případě nepoužíváme ruce. Je dovoleno si spadlé papírky mezi sebou „krást“. Vítězí ta skupina, která nasbírá nejvíce zásob.

Rozdělení barev:

Hrách – světle zelený papír

Kroupy – tmavě modrý papír

Jáhly – světle modrý papír

Krupice – růžový papír

Mouka – bílý papír

Čočka – tmavě zelený papír

Máslo – žlutý papír

Dříví – hnědý papír

Výroba krmítka

Motivace:

Janince jsme již zásoby na zimu vytvořily, a proto se nemusíme bát, že by zimu nepřečkala. Na světě však žijí zvířata, která se k zimnímu spánku neukládají a potravu si v zimě musí sehnat sama. Která zvířata to jsou? Jak jim můžeme pomoci zrovna my?

Realizace:

Vezmeme prkénko silné 2 cm a přibijeme k němu 3 cm silné boční strany, aby semínka neodvál vítr. Každá ze světlušek dostane šanci si vyzkoušet přibít hřebík pomocí kladívka. Dále k prkénku přibijeme silnější větve, jako podpěry pro střechu. Nakonec přibijeme druhé prkénko silné 2 cm, které bude sloužit jako střecha, aby do krmítka nenapršelo, či nenapadal sníh. Do prostředí části střechy přivrtáme očko na zavěšení, provlékneme provázek a zavěsíme na strom v blízkosti klubovny. Nasypeme potravu pro ptáky a pravidelně ji se světluškami doplňujeme.

2.4 Prosinec

2.4.1 Uspávání Broučků

Charakteristika schůzky:

Máme první týden v prosinci, venku už bývá teplota pod bodem mrazu. Touto dobou už většina Broučků určitě spí a my na této schůzce zazpíváme ukolébavku i těm posledním, co zimní spánek zatím odkládali.

Hlavním tématem schůzky je oblast kompetencí „Příroda kolem nás“. Vypravíme se do lesa odlévat stopy zvířat a během toho si se světluškami budeme povídat o krásách zimní krajiny.

Cíl:	Světlušky si vytvoří sádrové odlitky stop a pomocí atlasu zvířat určí, o jaké zvíře se jedná.
Klíčové kompetence:	A6 – Zručnost, F1 – Pobyť v přírodě, F2 – Vnímání přírody, F3 – Poznávání přírody.
Forma:	Praktická činnost.
Prostředí:	Les.
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Text písne pro každou světlušku, sádro, misku, vodu, dřívko na zamíchání, štětce, atlas zvíře. Teplé oblečení na sebe a čaj do termosky na zahřátí.

Motivace:

Přečteme světluškám úryvek z knihy (Karafiát 2012, str. 32)

„Tatínek vylezl po žebříčku vikýřem na půdu. Tam bylo plno suchoučkého drobného mechu. Tím strop pěkně přikryl, aby jim nebylo od shora zima, ostatek pak sházel dolů a dvířka od vikýře raději přibil. Vloni jim je vítr vyrazil a div že celou střechu neroztrhal. Ještě štěstí, že nebyla tak zlá zima. A teď chodili a kolem chaloupky a kde byla jaká skulinka, dobře ji ucpali, takže nemohlo nikde ani profouknout. Pak zavřeli dveře na petlici a celé je zarovnali dřívím, aby jim v síni nepřekáželo. Naposledy po všem vycpali mechem okna, jak v kuchyňce, tak ve světnici a dobře je prkénkem zabežnili. Světla měli dost a dost. A teď ať si třeba mrzne! Však už venku burácelo!“

Realizace:

Broučci už se pomalu ukládají ke spánku, ale byly se děti někdy podívat, jaká zvířata můžeme v zimě v lese potkat? V prosinci je vše zmrzlé a někde v zamrzlém blátě nechala možná zvířata své stopy. Zkusíme se světluškami stopy najít a udělat z nich sádrové odlitky. Každá světluška si udělá svůj vlastní odlitek a pomocí atlasu najde zvíře, kterému stopa patří.

V misce si připravíme sádro dle návodu a nalezené stopy posypeme sádro, aby se lépe vyndávala, až zatvrdne. Stopu naplníme sádro a necháme cca 15 - 20 minut zaschnout. Poté odlitek opatrně vyjmeme a pomocí štětce očistíme od hlíny a jiného nepořádku.

Na konci schůzky, když úspěšně odlijeme stopy, zazpíváme Broučkům ukolébavku, aby se jim opravdu dobře spalo.

Nacvičení písničky není třeba, vedoucí předzpívává text a děti opakují. Ukolébavka je na melodii písničky Skřítkové tesaři z filmu *At' žijí duchové* (Youtube, 2011).

Text písničky:

Broučku a Berušku, ulož se k spánku,

zima už přichází, píše si stránku.

Listí nám spadalo, sníh už se hlásí,

ted' zase nastanou studené časy.

Broučku a Beruško, už čas je jít spát,

a něco hezkého nechte si zdát.

2.5 Leden

2.5.1 Setkání se žlunou

Charakteristika schůzky:

Mezitím, co Broučci spí, zjistíme kdo nebo co je to ta žluna, o které mluvil Kmotříček. Světlušky se seznámí s novým druhem z ptačí říše. Budeme se tedy věnovat především okruhu kompetencí „Příroda okolo nás“.

Cíl:	Světlušky si procvičí znalost stromů a seznámí se s novým druhem z říše ptáků – žlunou.
Klíčové kompetence:	F1 – Pobyť v přírodě, F2 – Vnímání přírody.
Forma:	Práce s atlasem, pohybová hra
Prostředí:	Klubovna, les nebo park
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Obrázek žluny, atlas ptáků, kniha Broučci.

Motivace:

„Jednou bylo s Kmotříčkem zle. Bylo to brzy potom, co se s Kmotříčkou vzali. Vyletěl hned po slunce západu, celou noc pěkně svítil, a když už k ránu letěl zas domů, tu se najednou objevila taková velikánská žluna a už už ho chtěla zaživa spolknout. Kmotříček se náramně lekl, ale honem se vzpamatoval a frrr na buk, ale žluna hrrr za ním. A tak Kmotříček honem do skuliny, ale žluna zobákem za ním, a že byla díra malá, už zobákem tesala.“ (Karafiát 2012, str. 26)

Realizace:

V klubovně schováme rozstříhaný obrázek žluny a necháme světlušky, aby hledaly. Když se jim podaří najít všechny kousky, složí je dohromady a zjistí, jak žluna vypadá. Podaří se nám ji najít v atlase? Čím vším se žluna živí? Kde bychom jí mohly najít? Kolik váží a jaké má rozpětí křídel? Zkusme všechny tyto informace vyhledat.

Následně si nahrajeme pohybovou hru, klasickou honěnou (Vodička 2003, str. 42).

Vybereme žlunu, která bude honit ostatní. Zbylé světlušky představují Kmotříčky, kteří se snaží před žlunou schovat. Zachránit se mohou tím, že se dotknou stromu, který vybere

vedoucí. Například se nejprve mohou světlušky zachránit dotekem břízy, podruhé dubu, lípy, atd.

Hra končí, když žluna pochytá všechny „Kmotříčky“, nebo po uplynutí časového limitu.

2.5.2 Mrazivé okénko

Charakteristika schůzky:

Co viděl Brouček, když vyhlédl okénkem ven? „*Samý sníh, palouk pryč, stráž pryč a nic než sníh.*“ (Karafiát 2012, str. 35). Vytvoříme si vlastní mrazivé okénko a výtvarnou formou se tak budeme věnovat okruhu kompetencí „Co umím a znám“, „Kdo jsem“ a „Příroda kolem nás“.

Cíl:	Světlušky budou rozvíjet fantazii při tvorbě zimního výhledu z okna.
Klíčové kompetence:	A6 – Zručnost, B1 – Já a můj život, F2 – vnímání přírody
Forma:	Výtvarná aktivita
Prostředí:	Klubovna
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Bílé čtvrtky, bílé voskovky, modrá tuš, štětce, potravinová folie, hnědý papír, nůžky, lepidlo, párátko.

Motivace:

„*Pomalounku oddělali mech, a tu to viděl: Samý, samý sníh, palouk pryč, stráž pryč, a nic než sníh. Na jalovci nad chaloupkou jim ho tolik leželo, že se větve až prohýbaly. Sluníčko tak trošku svítilo a sníh se tak krásně třpytil, bylo praticallyounko. Brouček by se byl rád ještě na to díval, ale tatínek, že tam mrzne a že musí honem zas okno ucpat a zabednit. A tak okno ucpali a zabednili.*“ (Karafiát 2012, str. 35 -36)

Realizace:

Světluškám rozdáme bílé čtvrtky a bílé voskovky. Plochou voskovky přetřeme celou čtvrtku. Následně celou čtvrtku přetřeme modrou tuší a necháme zaschnout. Mezitím světluškám rozdáme hnědý papír a nůžky a necháme světlušky, ať si z papíru vystříhnou rám zavřeného okna.

Po zaschnutí tuše rozdáme párátko, kterými budou světlušky do tuše vyrývat. Co Brouček viděl, když se podíval z okna ven? Nechme pracovat fantazii světlušek po přečtení úryvku z knihy. Až budou mít všechny světlušky hotovo, nalepí si na hotovou čtvrtku potravinovou folii a na ní rám vystříhnutého okénka. Hotová mrazivá okénka můžeme vystavit v klubovně.

2.6 Únor

2.6.1 Pohádka o kočičkách

Charakteristika schůzky:

Ve třetí kapitole knihy vypráví maminka Broučkovi pohádku o třech koťátkách. Pohádku, která nemá šťastný konec, ale je velice poučná. Koťátka neposlechla maminku, vyváděla neplechu a nakonec se jim to vymstilo. Zaměříme se tedy na její správné pochopení a poučení z tohoto příběhu. Z oblastí kompetencí se jedná o rozvoj těchto: „Co umím a znám“, „Kdo jsem“ a „Svět okolo nás“.

Cíl:	Světlušky dokáží pojmenovat, co udělala koťátka v příběhu špatně.
Klíčové kompetence:	A4 – Hledání řešení, B1 – Já a můj život, B2 – Moje svědomí, E5 – Příběhy našeho světa.
Forma:	Dramatické ztvárnění, diskuze.
Prostředí:	Klubovna
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	žádné

Motivace:

Přečteme světluškám úryvek z knihy (Karafiát 2012, str. 39 – 41). Jedná se o kapitolu číslo tři, konkrétně o pohádku o třech koťátkách, kterou vyprávěla Broučkovi maminka. Pohádku ovšem nedočteme celou (Vodička 2003, str. 54). Poslední věta, kterou světluškám přečteme je tato: „*A kočička se teprve počala chlubit: Ó, že ona je nejkrásnější, že je černá i bílá.*“

Realizace:

Rozdělíme světlušky na dvě skupiny a jejich úkolem bude vymyslet, jak mohla pohádka asi dopadnout. Dívky nacvičí divadelní scénku a zahrají ji ostatním.

Až obě skupiny odehrají své představení, dočteme jim konec pohádky. Důležitá je v tomto případě reflexe. Zrovna koťátka jsou citlivé téma, mnoho světlušek má rádo kočky a koťátka o to více. Proberme pohádku ze všech stran. Dokáží světlušky říci, proč to s koťátky dopadlo tak zle? Co udělala koťátka špatně? Dokážeme si z toho vzít ponaučení i my?

2.6.2 Táhle jsou také broučci

Charakteristika schůzky:

Schůzka věnovaná Dni zamyšlení, který skauti po celém světě slaví 22. února. V tento den se narodil zakladatel skautingu Robert Baden-Powell i jeho žena Olave Baden-Powell. Skauti po celém světě si v tento den připomínají mezinárodní rozměr skautingu. Schůzka je proto věnována poznávání jiných kultur a skautů z jiných zemí. Věnujeme se především kompetencím v oblasti „Svět okolo nás“.

Cíl:	Světlušky se dozví o skautech z jiných zemí a z dostupných informací vyrobí plakát o vylosované zemi.
Klíčové kompetence:	E3 – Propojený svět, E4 – Různost světa, E5 – Příběhy našeho světa.
Forma:	Tvorba plakátu, prezentace.
Prostředí:	Klubovna
Počet instruktorů:	1
Časová dotace:	90 minut
Potřeby:	Knihy Broučci, mapu světa, papíry velikosti A1, fixy, vytištěné informace o skautech z jiných zemí, fotografie zahraničních skautek v kroji ⁵ , vlajky vybraných států, lepidlo, dále dle zemí, které vybereme.

Motivace:

Přečteme světluškám úryvek z knihy (Karafiát 2012, str. 55 – 56).

„Les přestal a šlo to dolů do takového krásného údolí. Po stránkách byly vinice s hezounkými chaloupkami, a ta vůně! – to byla vůně! A když tak letěli, tu viděli dva broučky. „Vidíš je, Broučku, tamhle!“ ukazoval Kmotříček. „Ten malý také dnes poprvé letí. Já je znám, jsou tam nedaleko od nás. Zůstávají v roští. Vidíš, on se nic nebojí.“

„Vždyť já se už, Kmotříčku, také nebojím.“ A už se Brouček nebál.“

⁵Vše lze najít v publikaci Cestičkou světlušek, 2. díl (Benešová 1999, str. 103 - 131 a přílohy)

Bouček při svém prvním letu zjistil, že existují také jiné broučci. Jsou někde na světě i jiné světlušky? V České republice určitě, ale jsme jediná země, která má pro mladší dívky toto pojmenování. Jak se říká dívkám v jiných zemích? Jak vypadají jejich kroje?

Realizace:

Světlušky rozdělíme do dvojic. V každé dvojici by měla být jedna světluška, která umí alespoň trochu číst a psát. Dvojice si vylosují zemi, kterou budou reprezentovat, dostanou papír velikosti A1 a fixu.

Z připravených vytištěných informací vyberou svou vylosovanou zemi. Podle popisu najdou správný obrázek skautského kroje v dané zemi a její vlajku. Na připravený papír potom obrázky nalepí, napíší informace, které zjistily a „svou“ zemi najdou na mapě světa.

Informace, které by měly být na plakátu: jak se říká světluškám v dané zemi, jak vypadá kroj, zajímavost, která dívky zaujme.

Se světluškami potom obcházíme jednotlivé země, ukazujeme na mapě světa, kde země leží. U některých zemí můžeme vyzkoušet zajímavou aktivitu či hru, kterou hrají tamní světlušky. Například u Tchajwanu můžeme zkusit jíst čínskými hůlkami.

Př: USA (Benešovská 1999, str. 109)

Závod ztracených bot

Všechny světlušky si zují boty a položí je na jednu hromadu. Poté se rozdělí na dvě skupiny a na povel z každé skupiny startuje první světluška k hromadě bot a najde si jednu svou botu. Skákáním po jedné noze se vrátí zpět a vyráží další světlušky. Když mají všechny světlušky jednu botu, celá hra se opakuje tak, aby na konci měly obě boty.

2.6.3 Výprava ke Dni zamyšlení

Charakteristika výpravy:

Se světluškami z jiných zemí jsme se již seznámily. Známe ale ty, které jsou kolem nás? Víkend, který připadá nejbližší datu 22. 2. věnujme setkání mezi středisky. Uspořádejme společnou výpravu (ideálně do přírody) se světluškami ze spřátelených středisek, či ze středisek z okresu a navažme nová přátelství.

Výprava je zaměřena na rozvoj kompetencí z oblasti „Co umím a znám“, „Můj kamarád“, „Svět okolo nás“ a „Příroda kolem nás“.

Cíl:	Světlušky se seznámí s dívkami z jiných skautských středisek.
Klíčové kompetence:	A2 – Fyzická zdatnost, C2 – Moje vztahy, E3 – Propojený svět, F1 – Pobyť v přírodě.
Forma:	Hra na cestu, seznamovací hra, pohybová hra, praktická činnost.
Prostředí:	Les, terén
Počet instruktorů:	5
Časová dotace:	6 – 8 hodin (dle výběru místa a možností dopravy)
Potřeby:	Žluté nastříhané papírky, lampiony štěstí.

Pozn. Inspirace čerpána z činnosti našeho střediska. Každý rok pořádáme výpravu ku příležitosti Dne zamyšlení se středisky z okresu. Výprava je cílena na oblíbené místo v lesích nad městem Ostroměř. Vystoupíme s dětmi ve stanici Šárovcova Lhota a pěšky vyrazíme na místo určení.

Hra na cestu

Po cestě na vybrané místo si s dětmi můžeme zahrát oblíbenou hru „Bomba“, kdy vedoucí vykřikuje různé povely a děti musí rychle zareagovat. Např. – Bomba (všichni si musí lehnout na zem), Povodeň (rychle si stoupnout na vyvýšené místo), Medvěd (vylézt na strom) atd. Tentokrát povely zaměříme na situace či postavy z Broučků.

Žluna – všichni se musí schovat,

Noc – lehnout si na zem

Povodeň – vylézt na vyvýšené místo,

Sova – dotknout se stromu,

Chroust – vylézt někomu na záda

Seznamovací hra

Výměna identity (Hranostaj, 2013)

Děti chodí po herním poli a kdykoliv se potkají s někým jiným, podají si ruku a pozdraví se „Zdař Bůh!“. Každý řekne své jméno a krátkou informaci o své osobě. Například „Já jsem Klára a ráda plavu“. Tímto si vyměnili identitu a pokračují ve hře. Klára už se nepředstavuje jako Klára, ale pod svým novým jménem. Cílem je získat zpátky svou ztracenou identitu.

Pohybová hra

Brouček se na svém prvním letu seznámil s novými zvířaty. Pohybová hra simuluje Broučkův první let.

Na výchozím stanovišti stojí vedoucí jako maminka, která vyprovází Broučka na jeho prvním letu. U maminky si děti vezmou jeden žlutý lísteček, představující světýlko, kterým světlušky svítí lidem na cestu. Jejich úkolem je dostat světýlko na druhou stranu herního území, nechat si ho potvrdit druhým vedoucím. Cílem je získat co nejvíce potvrzených světýlek.

Po herním poli chodí vedoucí, kteří představují postavy, které Brouček potkal nebo mohl potkat na svém prvním letu – chroust, sova a žluna. Snaží se děti chytit a vzít jim světýlko. Pokud některé z dětí chytí, musí si dané dítě dojít pro nové světýlko a vrátit se zpět do hry.

Na konci výpravy, před odjezdem domů vyprovodíme Broučka na jeho prvním letu i my. Každé středisko, které je na výpravě, dostane jeden lampion štěstí (představuje Broučka), na který se každý člen daného střediska podepíše. Popřejeme Broučkovi hodně štěstí na jeho prvním letu a dle návodu lampion vypustíme.

2.7 Březen

2.7.1 A zpívali!

Charakteristika schůzky:

Určitě se v družině najde nějaká světluška, která hraje na hudební nástroj. Řekněme světluškám, ať si na březnovou schůzku přinesou hudební nástroje a připravme si noty a texty na klasické táborové písně, které běžně zpíváme u táboráku. Rozvoj kompetencí je zaměřen především na oblast „Co umím a znám“.

Cíl:	Světlušky se seznámí s písněmi, které se zpívají u táboráku.
Klíčové kompetence:	A5 – Vyjadřování, A6 - Zručnost
Forma:	Praktická činnost.
Prostředí:	Klubovna.
Počet instruktorů:	2
Potřeby:	Kartičky se slovy, hudební nástroje, zpěvníky, kostým pro Broučka.

Motivace:

Dnes mezi nás zavítá Brouček, bude vyprávět o návštěvě kostela při svém druhém letu. Co všechno lidé v kostele dělali? Byli se světlušky někdy v kostele podívat? A umí také zpívat?

Realizace:

Připravíme si kartičky s různými slovy. Vedoucí rozdělí světlušky na dvě menší skupiny a vždy vylosuje jednu kartičku, slovo přečte a ta skupina, která jako první začne zpívat písničku obsahující dané slovo, vítězí (Vodička 2003, str. 82 – 83). Můžeme zrealizovat i jako závod jednotlivců.

Poté už jen vyndáme zpěvníky, hudební nástroje, vedoucí vezme kytaru a nacvičíme písničky k táboráku.

Umí světlušky zahrát nějaké jiné písničky? Nechme je, ať na schůzce zahrají a uspořádejme si tak malý koncert.

2.7.2 Uvidíš, že se ti to nevyplatí

Charakteristika schůzky:

Na konci páté kapitoly klade Janinka Broučkovi na srdce, aby si dával pozor na Pavlíka. Stalo se někdy světluškám, že je rodiče varovali před kamarády? Poslechli je světlušky? A co Brouček, poslechne Janinku? Měli rodiče pravdu, když říkali, že něco nemáme dělat?

Zaměříme se na oblast kompetencí „Kdo jsem“, „Můj kamarád“ a „Můj domov“.

Cíl:	Světlušky se zamyslí nad otázkou poslušnosti vůči rodičům a starším lidem.
Klíčové kompetence:	B2 – Moje svědomí, C2 – Moje vztahy, D1 – Moje rodina.
Forma:	Diskuze, zamyšlení.
Prostředí:	Klubovna.
Počet instruktorů:	2
Potřeby:	Dle domluvy s oldskautem.

Motivace:

Starší se vyplatí poslouchat. Jsou mnohem zkušenější a myslí to s námi dobře. Mnohdy nechtějí, abychom dělali stejné chyby jako oni.

Přečteme světluškám úryvek z páté kapitoly, když se Brouček vrátí domů a vypráví mamince a Janince, co vše zažil (Karafiát 2012, str. 77 – 78).

Realizace:

Pozvěme na schůzku některého z oldskautů (Vodička 2003, str. 86). Starší skauti mají mnoho zážitků, které mohou vyprávět světluškám. Domluvme se, aby dívkám vyprávěl příběh, kdy neposlechl některého z vedoucích a nevyplatilo se mu to. Jaké si z toho vzal ponaučení?

Protože světlušky nevydrží dlouho udržet pozornost, proložme vyprávění pohybovou hrou. Nechme oldskauta, ať světluškám ukáže oblíbenou hru, kterou hrál on ve věku světlušek. Poté se vraťme k vyprávění historek z tábora, vzpomínek a prohlížení starých fotografií.

2.8 Duben

2.8.1 Klíčení jara

Charakteristika schůzky:

Máme duben, začínají kvést stromy, objevují se první květiny, zkrátka pomalu přichází jaro. Jak je to v přírodě s rostlinkami? Kde se berou? Jakou cestu musí urazit rostlinka od semínka, než se stane velkou krásnou květinou? To si vyzkoušíme v tomto programu. Z oblastí kompetencí se budeme věnovat pouze jedné – „Příroda kolem nás“.

Cíl:	Světlušky si vyzkouší, jak klíčí semínko rostliny.
Klíčové kompetence:	F2 – Vnímání přírody, F3 – Poznávání přírody
Forma:	Dramatické ztvárnění – tanec.
Prostředí:	Klubovna.
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Přehrávač hudby (notebook, hifi-věž,..) píseň Leo Rojas – Der einsame Hirte, květinové věnečky na hlavu jako rozkvetlá rostlina, bílé papíry A4, pastelky.

Motivace:

Všimly si světlušky, jak krásně začíná všechno kvést? Stromy se zelenají, na ovocných raších první květy, támhle na nás kouká sněženka, vedle fialka a ptáci nám k tomu krásně zpívají. Jakou cestu musí urazit rostlina nebo strom, když je pěstujeme od semínka?

Realizace:

Dětem rozdáme květinové věnce na hlavu a zapneme hudbu. Děti stojí u vedoucí, která říká, co se děje s rostlinou a ukazuje dětem, co mají dělat.

V: „Z čeho vyroste strom? Ze semínka. Kde se v lese vezme semínko? Třeba ho tam rozfouká vítr.“ A nastaví ruku, foukne do ní, jako když chce děti rozfoukat.

Děti se fouknutím rozmístí po místnosti a „schoulí“ se do klubíčka jako semínko.

V: „Když se semínko dobře zalévá a má dostatek sluníčka, po čase začne vykukovat na svět“

Děti zůstávají schoulené a pomalu začnou zvedat jednu ruku vzhůru, po ní druhou. Poté zvednou hlavu, vzepřou se na rukách a posadí se. Začnou se rozhlížet, jako když se klíčící semínko rozhlíží po světě.

V: „Rostlinka roste, občas si s ní pohrává vítr, občas se její větve potkají s větvemi jiné rostliny“

Děti si nejdříve kleknou na kolena, roztáhnou ruce jako korunu, začnou se do rytmu hudby kývat, jako když se do nich opírá vítr. Po chvíli se postaví na nohy, stále se kývají. Posléze jdou všechny dívky doprostřed, čelem k sobě a utvoří těsný kruh. Rukama se vzájemně podpírají v pase. Celý kruh z děvčat se otočí třikrát dokola jedním směrem, zastaví se a zakloní hlavy dozadu, jako když chytají sluneční paprsky. Poté opět opíše třikrát kruh druhým směrem, zastaví se, zakloní hlavu dozadu. Zakloní se po druhé, ale o něco více. Proto se vzájemně podpírají v pase. Znovu se otočí třikrát dokola, a když dokončují třetí kolo, foukne vítr a rostlinky se vrátí každá na své místo, kde se ještě chvíli ve větru kývají do rytmu hudby.

Na konci schůzky rozdáme všem světluškám papíry a pastelky. Ať nakreslí, co mají na jarní přírodě nejraději. Jsou to rozkvetlé stromy? Nebo krátká trička, která konečně můžeme nosit?

2.8.2 A bylo po Broučkovi!

Charakteristika schůzky:

První pomoc je v dnešní době důležitá. Málokdo ji je schopný poskytnout a čím dříve ji začneme děti učit, tím více jim přijde samozřejmé první pomoc poskytnout, až bude opravdu třeba. Už jen pouhé zavolání záchranné služby se počítá jako poskytnutí první pomoci. Z oblastí kompetencí se zaměříme především na oblasti „Co umím a znám“, „Kdo jsem“ a „Můj kamarád“.

Využijme v tomto programu starší děti (např. skautky a skauty) a zahrajme světluškám motivační divadlo. Nebojme se zapojovat starší děti do vytváření programu pro ty mladší. Možná nás překvapí, s jakou vervou se toho ujmou. Z těch schopných mohou později vzniknout rádci družin.

<i>Cíl:</i>	Světlušky se naučí základy první pomoci. Na konci schůzky budou schopné říci, jak ošetří drobná zranění.
<i>Klíčové kompetence:</i>	A1 – Praktický život, A3 – Buď připraven, A4 – Hledání řešení, B2 – Moje svědomí, B3 – Osobní rozvoj, C4 – Pomoc druhým.
<i>Forma:</i>	Praktická činnost.
<i>Prostředí:</i>	Hřiště, klubovna.
<i>Počet instruktorů:</i>	6
<i>Časová dotace:</i>	90 minut
<i>Potřeby:</i>	Šátek na oči, lékárníčku (obsah rozdělíme dle stanovišť níže), látkový kapesník, kartičky s čísly stanovišť, razítko na každé stanoviště, papírky se zraněními. Kostýmy pro postavy: Brouček: hnědé kalhoty, bílou košili, šátek kolem krku, lucernička. Pavlíček: černé kalhoty, bílá košile, vesta, černý klobouk. Elinka: šaty, mašle do vlasů. Fréda: černé kalhoty, bílá košile, svetr.

Motivace:

Se staršími skauty secvičíme scénku, která se odehrála, když Broučka zasáhl Pavlíček kloboukem při hraní na slepou bábu (Karafiát 2012, str. 80 – 81). Scénku nedohrajeme.

Děti stojí v kroužku, točí se do kola, drží se za ruce a zpívají píseň „Vyletěla holubička ze skály“. Pavlíčka to po chvíli začne nudit, bude protivný a navrhne, že budou hrát na slepou bábu.

Chvilí hrají a poté se objeví Brouček a chce jim svítit. Občas narazí do Pavlíka, až se Pavlík rozčílí, sundá šátek z očí a hodí po Broučkovi kloboukem. Brouček zasažen klesá k zemi a děti se rozutečou po hřišti na svá stanoviště.

Realizace:

Copak se asi Broučkovi mohlo tím zásahem přihodit? Přežije to?

Starší děti rozdělíme na hřišti do stanovišť a každé z nich dostane jedno zranění. Světlušky obcházejí stanoviště, kde se učí jak daná zranění ošetřit. Nejprve dejme na stanovišti prostor světluškám, zda je nenapadne, jak zranění ošetřit. Potom věnujme dostatečný čas na vysvětlení a praktické vyzkoušení. Za každé splněné stanoviště, dostanou světlušky razítko do své karty.

Důležité je, aby starší děti znaly první pomoc a věděly, jak daná zranění ošetřit, aby to světlušky neučily špatně.

Stanoviště:

1. odřené koleno – vymýt vodou, vydesinfikovat, zalepit, popřípadě obvázat
2. krev z nosu – předklonit hlavu, aby mohla krev volně vytékat, chladit zátylek, a přiložit např. papírový kapesník k nosu, aby krev nepotřísnila oblečení
3. zlomenina ruky – nehýbat!, zavolat dospělého
4. pohmožděný kotník – chladit, obvázat obvazem (světlušky si na stanovišti prakticky vyzkouší obvazování)
5. bodnutí hmyzem – zjistit alergii!, pinzetou vytáhnout žihadlo, chladit, použít krém Fenistil.

Když mají světlušky splněna všechna stanoviště, sedneme si do kroužku a každá světluška si z klobouku vytáhne papírek se zraněním, které se právě učily ošetřovat. Slovně popíše, jak by zranění ošetřila. Na konec dočteme světluškám, jak to s Broučkem dopadlo.

2.8.3 Skautský dobrý skutek

Charakteristika akce:

Zapojme se se světluškami do akce Skautský dobrý skutek, kterou každoročně pořádá organizace. Je na jednotlivých střediscích, jakým způsobem se zapojí a zda vůbec. Fantazii se meze nekladou. V našem případě se bude jednat o pečení perníčků, které světlušky poté budou samy rozdávat ve městě kolemjdoucím. Jen tak, pro radost. Oblasti kompetencí, na které se zaměříme, jsou „Co umím a znám“, „Kdo jsem“ a „Můj kamarád“.

Cíl:	Světlušky upečou perníčky, které půjdou rozdávat do města a zbaví se tak ostychu z komunikace s cizími lidmi.
Klíčové kompetence:	A1 – Praktický život, A5 – Vyjadřování, A6 – Zručnost, B1 – Já a můj život, B3 – Osobní rozvoj, C4 – Pomoc druhým.
Forma:	Praktická činnost.
Prostředí:	Klubovna, město.
Počet instruktorů:	1
Časová dotace:	Od pátečního večera, do sobotního poledne.
Potřeby:	Trouba na pečení, váleček, vykrajovátka, mísy, zdobičky na cukroví, odměrky, lžice, celofánové pytlíčky, nůžky, ozdobnou stuhu. Na perníčky: 400g hladké mouky , 140g cukru moučka 50g másla 2 vejce 2 lžice tekutého medu 1 lžička jedlé sody 1 lžička perníkového koření Na polevu: 1 bílek Citronová šťáva Cukr moučka

Motivace:

Přečteme světluškám úryvek z knihy (Karafiát 2012, str. 93 -94)

„Maminka se probudila. „Maminko mně je zima.“ A tak nezbývalo než zatopit. A tak topili a topili. Ale Brouček pořád ještě, že je mu zima. Když tak tyransky mrzlo, a pořád víc a víc. Maminka už nevěděla, co si má počít. Dříví ubývalo a zimy přibývalo.

„Tu máš, Broučku, vezmi si mou peřinu, ta je větší; já si vezmu tvou.“ A tak si vzal Brouček maminčinu peřinu a maminka si vzala Broučkovu a myslím, že hodně mrzla, ale neříkala nic. A Brouček také nic neříkal, ale tolik už nemrzl.“

Copak maminka udělala, když půjčila Broučkovi peřinu? Dobrý skutek (Vodička 2003, str. 97). Udělaly světlušky také někdy dobrý skutek? Co kdybychom udělaly jeden společný?

Realizace:

V pátek večer se světluškami připravíme těsto podle receptu. Necháme světlušky, ať pomocí odměrek samy připraví suroviny a jen s minimálním vedením pomáháme při přípravě těsta.

Recept (Skaut Chlumec, 2017):

400g hladké mouky

140g cukru moučka

50g másla

2 vejce

2 lžíce tekutého medu

1 lžička jedlé sody

1 lžička perníkového koření

V misce smícháme všechny suché přísady, přidáme ostatní ingredience a ručně zpracujeme na měkké těsto. Zabalíme do mikrotenového sáčku a přes noc dáme odležet do lednice.

Druhý den troubu předehřejeme na 160°C a na plechy dáme pečicí papír. Odleželé těsto vyválíme asi na 0,5 cm silné a vykrajujeme. Pečeme 8 - 10 minut a hned po vytažení potřeme žloutkem (1 žloutek + 1 lžíce vody).

Druhý den se světluškami upečeme a ozdobíme perníčky dle fantazie, zabalíme do celofánových pytlíčků a vyjdeme do města tyto perníčky rozdávat lidem pro radost.

Světlušky necháme mluvit samotné. Ať vysvětlí lidem, kdo jsou, co jim dávají a proč.

Světlušky se zbaví ostychu z komunikace s cizími lidmi a nakonec si to určitě pořádně užijí.

2.9 Květen

2.9.1 Pak přišli lidé a chaloupku nám zbořili

Charakteristika schůzky:

Jak moc my lidé zasahujeme svou činností do přírody? Dokáží světlušky vymyslet i jiné příklady než odhazování odpadků? Věnujme této problematice celou schůzku (Vodička 2003, str. 132) a na konci nechme světlušky, ať postaví pro broučky nové domečky. Kde jinde bychom tuto schůzku mohli trávit, než v přírodě! Z oblastí kompetencí budeme tedy rozvíjet „Příroda kolem nás“.

Cíl:	Světlušky dokáží uvést příklady, čím člověk zasahuje a škodí přírodě.
Klíčové kompetence:	F1- Pobyť v přírodě, F2 – Vnímání přírody, F3 – Poznávání přírody, F4 – Hodnota přírody, F5 – Šetrné chování.
Forma:	Praktická činnost, diskuze.
Prostředí:	Les.
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Obrázky s vlivy člověka na přírodu (zvířata uvězněná v odpadcích, vykácení lesů kvůli výstavbě nového obchodního centra, odebrání mlád'at z lesa, atd. – na internetu jich je opravdu mnoho), připínáčky.

Motivace:

Úryvek z knihy (Karafiát 2012, str. 144)

„Broučci z roští – co se jim nestalo! Pod jalovcem už spali, a t se najednou přiženou ti z roští celí vyděšení a tlučou na dveře. „Kdopak to? Copak to?“ „Ach to jsme my, z roští. Už jsme spali, a tu přijeli lidé vozem, počali na něj nakládat naše roští a chaloupku nám celou zbořili. Sotva jsme utekli. Ach, co si počneme!“

Realizace:

Rozvěsíme na stromy obrázky, které zobrazují zásahy člověka do přírody. Světlušky necháme, ať si všechny obrázky v klidu prohlédnou a zamyslí se nad nimi. Poté se sejdeme na jednom místě a povídejme si o obrázcích. Jaké pocity ve světluškách vyvolaly? Jakým způsobem můžeme zmírnit dopady člověka na přírodu?

Napравíme škody a postavíme broučkům z roští nový domeček? Vybereme v lese vhodné místo, shromáždíme přírodní materiál (upozorníme světlušky, že pouze ten, který najdeme na zemi, nic živého netrháme!) a postavme broučkům nové domečky.

2.9.2 Ty kluku, ty darebáku, ty tuláku!⁶

Charakteristika schůzky:

V životě každého nastane chvíle, kdy ho jiní rozzlobí, kdy se naštvou na kamaráda nebo rodiče a řekne jim ošklivá slova. Někdo ta ošklivá slova brzy zapomene, v jiném nechají následky. Jak to vypadá, když v nás ošklivá slova zůstanou? Světlušky sice vědí, že ošklivá slova by se lidem říkat neměla, ale málokdy si dokáží představit, jaké svými slovy mohou způsobit škody. Zaměříme se především na oblast kompetencí „Kdo jsem“ a „Můj kamarád“.

<i>Cíl:</i>	Světlušky si uvědomí dopad svých špatných slov, které řeknou kamarádům.
<i>Klíčové kompetence:</i>	B2 – Moje svědomí, C1 – Lidé a vztahy, C2 – Moje vztahy
<i>Forma:</i>	Praktická ukázka.
<i>Prostředí:</i>	Klubovna či hřiště.
<i>Počet instruktorů:</i>	1
<i>Potřeby:</i>	Kyblík s vodou, sůl, cuk, hrníček pro každou světlušku, naběračka, klubko provázku.

Motivace:

Brouček při svém létání poznal nového broučka – Verunku. Často za ní létal a bylo mu s ní dobře. Když tu jednou na něho vyběhl rozzlobený Verunek, zavolal si na pomoc kamaráda a nebohého Broučka ztloukli. A jak na něho byli oškliví a nadávali mu! (Karafiát 2012, str. 111)

Realizace:

Stalo se světluškám někdy, že je někdo rozzlobil tak, že na něho byly ošklivé? Co ošklivého řekli? Mrzelo je to potom? A řekl někdo něco ošklivého přímo jim? Jak se cítily? Povídejme si chvíli s nimi na toto téma a potom udělejme praktickou ukázku.

Sedneme si do kroužku a doprostřed postavíme kyblík s vodou a sůl. Každá ze světlušek si vezme trošku soli a nahlas řekne nějaká ošklivá slova (ty, která řekla přímo ona, nebo

⁶ Inspirací zde byla Vodičkova poznámka o xenofobii (2003, str. 111)

která ji napadnou). Sůl nám zde symbolizuje ta ošklivá slova, proto sůl hodíme s každým ošklivým slovem do kyblíku s vodou. Když se vystřídají všechny světlušky, rozdáme všem hrníčky a nalejeme jim trochu té vody. Jak chutná?

Sůl sice ve vodě není vidět, ale zůstává tam. Tak jako zůstanou ta ošklivá slova, která řekneme kamarádům nebo rodičům. Jakým způsobem to můžeme napravit? Omluvou, hezkými slovy. Proto si každá ze světlušek tentokrát vezme do ruky hrstku cukru a vymyslí hezká slova, kterými může své chování napravit. Opakujeme stejnou činnost jako se solí, jen tentokrát říkáme omluvy a hezká slova. Co se stalo s vodou teď? Už tak slaná není, že?

Pro upevnění všeho hezkého, co jsme spolu prožily, si na konci schůzky vyzkoušíme aktivitu s klubkem provázku a našimi hezkými zážitky.

Zavzpomínáme tedy se světluškami na společné zážitky ze všech schůzek a akcí. Všechny se postaví vedle sebe dokola, čelem ke středu kruhu. Vedoucí vezme klubko provázku, drží jeho konec a klubko podá některé z děvčat. Přitom zmíní nějaký zážitek, který s dotyčnou zažila. Například „podávám klubko Verunce za to, že mě dokázala rozesmát i když mi moc do smíchu nebylo.“ Verunka poté podá klubko zase jiné z dívek s vlastním zážitkem. Až se vystřídají všechny, vznikne z provázku provázaná pevná síť. Síť zážitků, které máme společné a nikdo nám je nevezme. Zažily jsme je jen spolu jako družina a není jich málo. Čím déle bude družina fungovat, tím více zážitků budeme mít a budou nás spojovat.

8.9.3 Závody rodičů a dětí

Charakteristika akce:

Na konci května je na čase si ověřit, co všechno se světlušky za celý skautský rok naučily. Ověřme si jejich znalosti a dovednosti zábavnou formou a uspořádejme závody rodičů a dětí, které budou zaměřeny na rozvoj komunikace a spolupráce ve dvojici rodič-dítě.

Mít dobrý vztah s rodiči dětí je více než výhodné, nikdy nevíme, kdy se nám budou hodit pomocné ruce například při skautských brigádách, stavění tábora či jiných akcí. Můžeme díky rodičům získat vybavení a potřeba na různé akce, příležitostí je mnoho. Proto se nebojme zapojit do činnosti i rodiče a uspořádat pro ně akci.

Cíl:	Cílem celé akce je především užít si zábavné odpoledne a pobavit se.
Klíčové kompetence:	D1 – Moje rodina, F1 – Pobyť v přírodě.
Forma:	Plnění úkolů ve dvojici.
Prostředí:	Les, louka.
Počet instruktorů:	Dle stanovišť.
Potřeby:	Potřeby dle stanovišť, soutěžní lístky, mapu trasy pro každou dvojici, ceny pro vítěze, diplomy, drobné ceny pro zúčastněné (např. bonbóny) a pamětní kartičky.

Dílčí cíle, potřeby na stanoviště a klíčové kompetence budou rozepsány u jednotlivých stanovišť. Opět využijeme pomoci starších dětí, které budou dělat dozory na jednotlivých stanovištích.

Bodové ohodnocení:

1 bod – v případě, když se dvojici příliš nedaří plnit zadaný úkol

2 body – pokud dvojice úkol zvládá, ale šlo by to i lépe

3 body – bezchybné splnění úkolu

Motivace:

Ze dvojice rodič-dítě se pro tuto akci stane postava Broučka, který jde žádat o Beruščinu ruku. Kmotříčka s Kmotříčkem ovšem váhají. Mají jen Berušku, a když jí dají Broučkovi, zůstanou samotní. Také se jim nelíbí, že byl Brouček často neposlušný a bojí se, že by se s ním Beruška neměla dobře. Úkolem dvojic je tedy splnit všechny úkoly a přesvědčit Kmotříčku s Kmotříčkem, že si Brouček zaslouží Beruščinu ruku.

Realizace:

Starším dětem vysvětlíme disciplíny, u kterých budou dělat dozor, a přidělíme jim stanoviště. Přivítáme závodníky, rozdáme soutěžní lístky a mapy celé trasy a poté můžeme jednotlivé dvojice vypouštět s dvouminutovým intervalem na trasu. Do každé startovní kartičky zapisujeme čas, ve kterém dvojice vyrazila na trasu. V případě, že by na konci došlo ke stejnému bodovému hodnocení, rozhoduje o umístění čas, ve kterém dvojice závod absolvovala.

Stanoviště č. 1 – Broučkovi potíže

Cíl:	Světlušky zvládnou ošetřit a správně obvázat pohmožděný kotník.
Klíčové kompetence:	A1 – praktický život, A3 – Bud' připraven, B3 – Osobní rozvoj, C4 – Pomoc druhým.
Forma:	Praktická činnost.
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Obvazový materiál

Realizace:

Pamatujete, jak byl Brouček neopatrný, když svítil v zahradě, zavadil o Pavlíka, který po Broučkovi hodil klobouk? Brouček měl tehdy pohmožděný kotník, jak byste ho ošetřili?

Broučka s pohmožděným kotníkem představuje rodič a dítě na něm předvádí první pomoc.

Stanoviště č. 2 – Krmení Broučka

Cíl:	Světlušky zvládnout po slepu nakrmit svého rodiče.
Klíčové kompetence:	A1 – Praktický život, A3 – Buď připraven, A6 – zručnost.
Forma:	Praktická činnost – vzájemné krmení.
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	2x šátek na zavázání očí, jogurt pro každou dvojici, lžičky, pytel na odpadky, ubrousky na utření, lavor s vodou na umytí lžiček.

Realizace:

Když byl Brouček zraněný, nemohl sám jíst a maminka ho musela krmit. Toto stanoviště je hlavně pro zábavu a zasmání.

Rodičovi i dítěti se zaváží oči šátkem a dostanou do dvojice jogurt a lžičku. Úkolem je vzájemně se po slepu nakrmit. To bude upatlaných tváří!

Stanoviště č. 3 – Broučkův první let

Cíl:	Dvojice zvládne spolupracovat při slalomu ve velkém tričku.
Klíčové kompetence:	A2 – Fyzická zdatnost, A4 – Hledání řešení, A6 - Zručnost
Forma:	Pohybová činnost.
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Hodně velké triko, cokoliv jako značky na slalom.

Realizace:

V terénu rozestavíme kuželky (nebo cokoliv jiného) s dostatečným rozstupem pro slalom. Dvojici navlékneme do velkého trika (musí se do něho vejít rodič i dítě). Jakým způsobem si triko obléknou, necháme na nich. Rodič může např. vzít dítě na záda. A společně potom proběhnou slalom mezi kuželkami.

Stanoviště č. 4 – Malování Verunek

Cíl:	Světlušky budou komunikovat s rodiči při malování obrázku po slepu.
Klíčové kompetence:	A5 – Vyjadřování, C3 – Komunikace mezi lidmi.
Forma:	Výtvarná činnost
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Velký karton, provázek, plot nebo jakýkoliv pevný bod pro uchycení kartonu, štětec, kelímek s vodou, červenou temperovou barvu, vytištěné černobílé berušky, lepidlo, šátek na zavázání očí.

Realizace:

Berušky vystříhneme a nalepíme na velký karton, který přichytíme k plotu, zdi nebo stromu (dle možností prostředí). Rodičovi zavážeme oči a dáme do ruky štětec namočený v červené barvě. Úkolem dítěte je slovně navigovat rodiče, který se bude snažit vybarvit jednu berušku. Dítě smí navigovat opravdu jen slovně, nesmí rodičovi pomáhat fyzicky.

Stanoviště č. 5 – Stavba chaloupky

Cíl:	Světlušky si ověří svou manuální zručnost při stavbě chaloupky ze sirek.
Klíčové kompetence:	A6 -Zručnost
Forma:	Praktická činnost.
Počet instruktorů:	1
Potřeby:	Krabička sirek, kyblík s vodou, ručník.

Realizace:

Rodič ponoří hlavu do kyblíku s vodou a dítě začne stavět hranici ze sirek. Ve chvíli, kdy rodič zvedne hlavu, aby se nadechl, dítě musí přestat stavět. Záleží na zručnosti světlušky, jak dlouho bude muset rodič ponořovat hlavu do kyblíku s vodou.

V případě chladnějšího počasí nemusí rodič ponořit hlavu do vody, stačí, aby pouze zadržel dech.

Stanoviště č. 6 – Tajná zpráva od Janinky

<i>Cíl:</i>	Dvojice zvládne vyluštit jednoduchou šifru pomocí klíče.
<i>Klíčové kompetence:</i>	A4 – Hledání řešení, B3 – Osobní rozvoj.
<i>Forma:</i>	Luštění šifry.
<i>Počet instruktorů:</i>	0 – stanoviště bez kontroly
<i>Potřeby:</i>	Zašifrovaná zpráva, klíč k luštění šifry.

Realizace:

Na stanoviště bez kontroly připravíme zašifrovanou zprávu, text je na nás. Můžeme ve zprávě sdělit např., že toto je poslední stanoviště a jejich cesta necht' vede zpět na výchozí místo.

Kontrola správného vylučení šifry proběhne v cíli, kde dvojice odevzdává soutěžní karty s bodovým ohodnocením k sečení výsledků.

Až dorazí do cíle všechny soutěžní dvojice, sečteme výsledky, vyhlásíme vítěze a předáme ceny.

Po závodech můžeme den zakončit volným programem při opékání vuřtů, zpívání u kytary a diskuzí s rodiči.

2.10 Červen

2.10.1 A bylo po všem

Charakteristika schůzky:

Poslední schůzka před letními prázdninami je věnována poslední kapitole Broučků. Kapitole, která nekončí radostně, ale je důležitá. Ukazuje nám, že smrt a ztráta je součástí našich životů. Budeme se tedy věnovat tomuto tématu a především oblasti kompetencí „Kdo jsem“.

Přestože je program této schůzky zaměřen též na ztráty, je třeba schůzku zakončit radostně, aby světlušky neodcházely domů smutné. Konec schůzky věnujme proto vyhlášení výsledků bodování, předání diplomů a oslavě zakončeného roku.

<i>Cíl:</i>	Světlušky si uvědomí, co je pro ně v životě opravdu důležité.
<i>Klíčové kompetence:</i>	B1 – Já a můj život, B2 – Moje svědomí, B3 – Osobní rozvoj.
<i>Forma:</i>	Zamyšlení, psychohra.
<i>Prostředí:</i>	Les.
<i>Počet instruktorů:</i>	5
<i>Časová dotace:</i>	90 minut
<i>Potřeby:</i>	Tužky pro každou světlušku, 5 malých papírků pro každou světlušku, nádobu s vodou, odpadkový koš, truhlu, vylisovanou sedmikrásku pro každou světlušku.

Motivace:

Každý máme ve svém životě něco, co je pro nás opravdu důležité, bez čeho bychom nemohli být. Co bylo důležité pro Broučky? Domov, rodina, přátelé a poslušnost k Bohu. Co je důležité pro světlušky? Bez čeho si nedokáží představit svůj život?

Realizace:

Uspořádáme si se světluškami malý oheň, posadíme se kolem něho a navodíme správnou atmosféru. Povíme jim o tom, co bylo v životě důležité pro Broučky a necháme je zamyslet, co je důležité pro ně. Může to být rodina, přátelé, příroda atd. Rozdáme tužky a papírky a necháme je, ať na papírky napíší, co je pro ně důležité. Jeden papírek = jedna věc.

Ve chvíli, kdy mají světlušky dopsáno, začneme je postupně posílat na jejich „pout’ životem“ po stanovištích.

Na prvním stanovišti se vedoucí zeptá, co mají světlušky napsané na papírcích a proč. Nechme je, ať se rozpovídají, možná nás překvapí svými názory.

Druhé stanoviště představuje živelné pohromy. Vedoucí se zde může rozpovídat o tom, jak nám příroda splácí naše chování k ní. O požárech, záplavách, ale také o mrazu, který byl osudný pro Broučky. A tak, jako někteří Broučci nepřečkali zimu, tak stejně nepřečká zimu jeden z papírků, který si světluška nese s sebou. Ať vybere ten nejméně důležitý ze všech a hodí ho do nádoby s vodou.

Třetí stanoviště symbolizuje člověka. Jak jsou lidé zlí nejen k sobě navzájem, ale i kde svému okolí, životnímu prostředí, zvěři. A tak, jako lidé zbořili broučkům z roští jejich chaloupku, zboří stejně další papírek, který si světluška nese s sebou. Světluška vybere další papírek, nejméně důležitý ze všech, roztrhá ho a hodí do koše.

Při příchodu na třetí stanoviště si světluška nese s sebou tři papírky, které symbolizují její nejdůležitější věci v životě. Vedoucí se světluškou probere, které to jsou. Uklidní světlušku, pokud je to potřeba a ty poslední tři papírky zamknou společně do truhly jako symbol toho, že jsou opravdu důležité a tak to i zůstane.

Světluška na oplátku dostane vylisovanou sedmikrásku (Vodička 2003, str. 144), jako připomínku, že věci a lidé, které jsme ztratili, zůstanou stále s námi, v našich srdcích. Na tomto stanovišti je důležité se světluškou vše probrat a povzbudit ji.

Při programu je důležitá empatie, důkladná reflexe, ať školní rok nezákončujeme smutně. Následně věnujeme konec schůzky veselejším tématům, jako je předávání diplomů a oslava konce školního roku.

Pozn. Tato aktivita byla vyzkoušena i s dětmi předškolního věku v rámci jiné akce. Děti předškolního věku byly při aktivitě mnohem uvědomělejší než někteří pubescenti, kterým je původně aktivita určena. Proto bych se nebála realizace tohoto programu i s dětmi předškolního věku.

Diskuze k navrhovanému programu

Na předchozích stranách práce je navržen celoroční program na téma Karafiátových Broučků. Některé aktivity, navržené v programu, byly zrealizované již dříve a jsou tedy ověřené (viz poznámky v textu). Celý program byl konzultován se zkušenější kolegyní, která jej označila za inspirativní a těší se až jednou jako instruktorka lesní školy bude díky této práci obohacovat ostatní vedoucí.

Ať už je jako symbolický rámec zvoleno téma Broučků jako v této práci, nebo jakékoliv jiné, dle mého názoru důkazem toho, že skautská výchova funguje, jsou lidé kolem mě. V mém okolí je mnoho dětí, které skautingem právě prochází a také lidí, kteří skautingem v dětství prošli a získané zkušenosti a dovednosti je provází celým životem. Zeptala jsem se, jak konkrétně jim skauting zasáhl do života, čím je ovlivnil, co pro ně znamená.

V. A., 36 let, vedoucí skautek

„Ve skautu jsem poznala partu přátel, které mám až do současnosti. I když jsem měla ve třídě partičky kluků a holek, které zkoušeli drogy, pití, záškoláctví, nikdy mě nepřetáhli na tu nesprávnou stranu mince. Při zkoušce záškoláctví jsem tíhu podvodu neunesla a po chvíli jsem pelášila do školy. Pouto skautské party bylo silné. Pracuji na manažerských pozicích a prvky skautské výchovy využívám každý den – práce v týmu, tvorba teambuildingových programů, fér jednání, komunikace a strategie, nést důsledky svých rozhodnutí a činů, rychlé rozhodování, přizpůsobování se změně. Při neúspěchu je mou nejlepší obranou přiznat věci na rovinu, V těžkých životních situacích mě drží hezké vzpomínky na letní tábory, na sjíždění vody a především skautští přátelé. Ve skautu jsem našla i partnera/manžela a skauting se stal naším společným koníčkem.“

L.Š., 13 let, členka družiny skautek

„Pro mě skauting znamená pomáhat druhým i na úkor vlastního pohodlí. Pomáhat se má nejen lidem, ale i živočichům, rostlinám a zkrátka nemyslet jen na sebe. Poznávat nové lidi, věci, hodnoty. Skauting by nás měl bavit, ale zároveň bychom ho měli brát vážně. Spolupracovat, učit se hrou, nebát se říci svůj názor, vytvořit si pověst dobrého člověka a všestranně se rozvíjet.“

Jak konkrétně ovlivnil skauting mě? Naučil mě, že může na světě být krásně. Že stačí se rozhlédnout kolem sebe a člověk spatří, kolik krásných věcí ho obklopuje. Naučil mě vést tým a díky tomu dnes vedu skautské družiny, ale také pracovní kolektiv. Naučil mě

komunikaci a vystupování před lidmi, přivedl na cestu seberozvoje. Dal mi velké množství zážitků a vzpomínek a ukázal mi, že i od dětí se toho může dospělý člověk mnoho naučit.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo objasnit v praxi používaný termín „skautská výchovná metoda“ a v souladu s prvky této metody a rozvojem klíčových kompetencí, vytvořit program pro děvčata ve věku 6 – 8 let na období školního roku tak, aby byl pro ně zajímavý a zábavný, rozvíjel jejich schopnosti, znalosti a dovednosti.

V teoretické části jsem se zabývala tím, co dělá skauting tak významnou organizací v rozvoji mladého člověka. Principy a poslání organizace určily životní směr milionů lidí. Od těchto principů a poslání je odvozena skautská výchovná metoda a její prvky, jejichž vhodná kombinace představuje jedinečný výchovný systém typický právě pro skauting.

Praktická část je zpracována jako metodická příručka. Program je popsán tak, aby každý, kdo vezme práci do ruky poprvé, byl schopen podle ní program připravit. Důvodem, proč jsem si vybrala právě téma Broučci, byly mé neúspěšné pokusy o vytvoření programu na toto téma již v dřívější době. Postavila jsem před sebe tedy velkou výzvu a pokusila se navrhnout celoroční program na skautské schůzky a výpravy. Volila jsem aktivity, které jsem již sama vyzkoušela, ale i nové a náročnější na přípravu.

Z předchozích kapitol je zřejmé, že skautský program je propracovaný a především zaměřený na všestranný rozvoj jedince. Jednotlivé klíčové i dílčí kompetence jsou detailně rozpracované a dávají tak skautským vedoucím možnost rozvíjet svěřené děti po stránce duchovní, fyzické i sociální. Jedinci, kteří prošli skautskou výchovou, si do dospělého života nenesou pouze krásné vzpomínky a zážitky, ale také schopnost uplatnit se na trhu práce a být prospěšný svému okolí.

Seznam zdrojů

BELZ, H., SIEGRIST, M., 2015. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. 3. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0846-4

BENEŠOVSKÁ, S., et al. 1999. *Cestičkou světlušek, 2. díl*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86-109-19-4

BŘICHÁČEK, V., 1991. *Poselství skautské výchovy*. Liberec: Skauting. ISBN 80-85421-02-X

ČERNOHORSKÝ, V., et al. 2015. *Metodika pro oddílovou praxi*. 2. upravené a doplněné vydání. Praha: Junák - český skaut. Tiskové a distribuční centrum, z.s. ISBN 978-80-7501-076-6

KARAFIÁT, J., 2012. *Broučci*. Praha: Nakladatelství XYZ, s.r.o. ISBN 978-80-7388-496-3

KOL. AUTORŮ, 2006: *Experimentální skautská stezka - manuál pro vedoucí*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86825-20-5

KUPKA, O., 2005. *Družinový systém*. 1. vydání. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISSN 1210-9827

NEUWIRTOVÁ, B., LÍNHARTOVÁ, V., VOKÁL, O. & VÍTŮ, Ž., 2013. *Vůdcovská zkouška*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-86825-81-6

ŠANTORA, R., NOSEK, V., JANOV, S. & DOSTÁL, V., 2012. *Skautské století*. 2. vydání. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-204-2622-2

VÍTEK, T., 2016. *Čekatelská zkouška*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 978-80-7501-100-8

VLACHOVÁ, L., 1989. *Praktická kuchařka*. 2. vydání. Praha: Avicenum. ISBN 80-046-89

VODIČKA, T., 2003. *Broučci a práce s nimi, metodika pro vedoucí světlušek*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86825-00-0

VOŇAVKOVÁ, V., 2005. Tichou poštou. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISSN 1210-9827

ŽÁRSKÁ, M., et al. 2008. *Jak pracovat se stezkou*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum. ISSN 1210-9827

Seznam internetových zdrojů

Hranostaj. *Výměna identity* [online]. [vid. 28. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.hranostaj.cz/hra3729>

Junák - český skaut, z., 2014. *Stanovy spolku*. [online]. [vid. 29. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.skaut.cz/sites/default/files/stanovy_junaka_0.pdf

Skaut Chlumeck. *Perníčky*. [online]. Publikováno 26. 6. 2017 [vid. 1. 4. 2018]. Dostupné z: <http://skautchlumec.cz/pernicky/d-1183/p1=1262>

Youtube. *Ať žijí duchové – skřítkové tesaři* [online]. Publikováno 5. 2. 2011 [vid. 1. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Nqd6t1inhCg>

Youtube: Leo Rojas – Der einsame Hirte. [online]. Publikováno 1. 10. 2013 [vid. 1. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=uOIHHMnI_Ig

Východomoravská lesní škola. *Jak pracovat se stezkou*. [online]. [vid. 11. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.vmls.cz/dokumenty/cinovnici/Jak_pracovat_se_stezkou.pdf

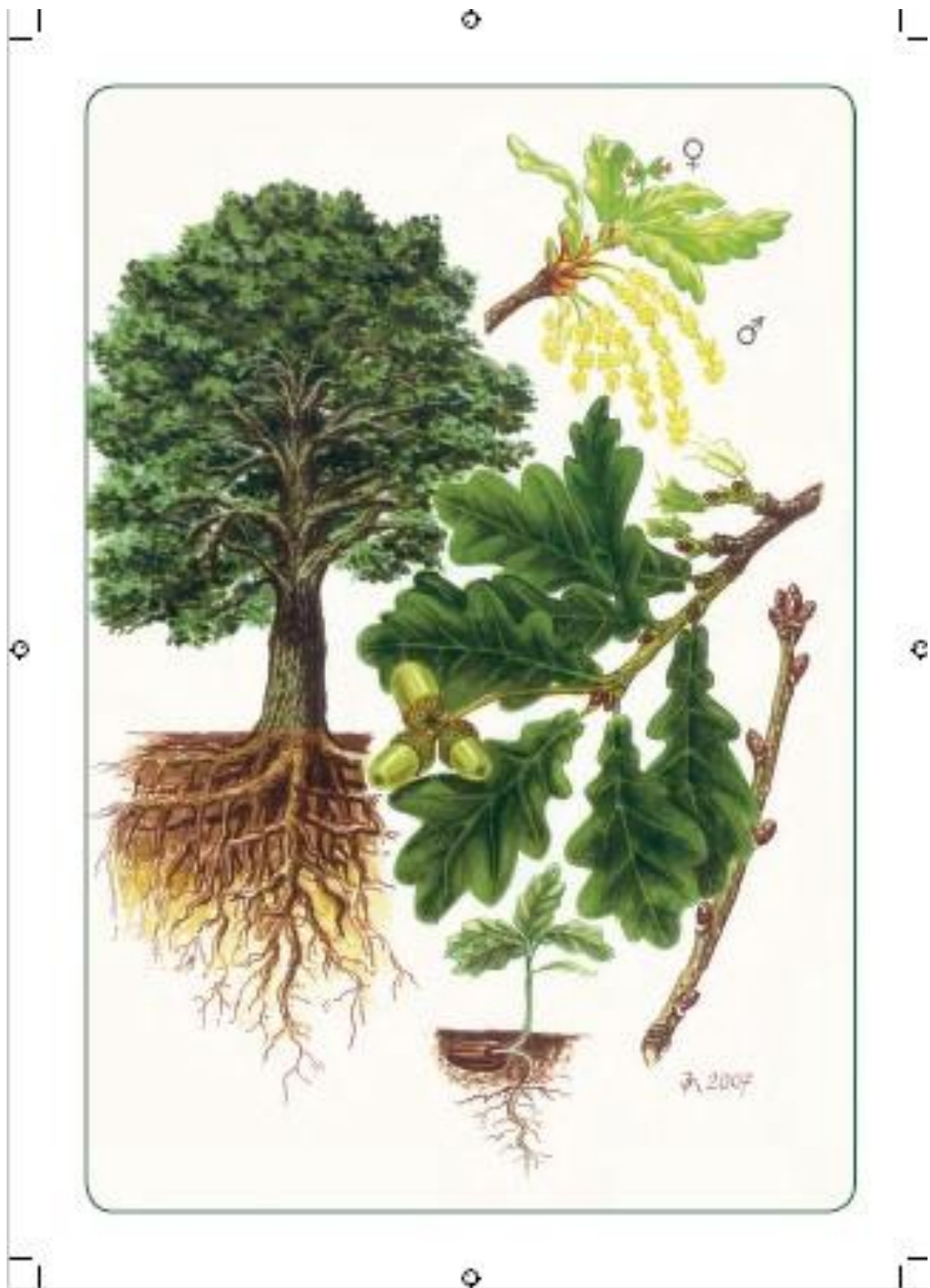
Seznam příloh

Příloha 1: Ukázka pracovního listu Brevíř

Příloha 2: Ukázka pracovního listu z časopisu Světýlko

Přílohy

Příloha 1 – Ukázka pracovního listu Brevíř

Zdroj: Vojenské statky a lesy dětem. *Brevíře – Stromy*. [vid. 10. 4. 2018]. Dostupné z:
<http://deti.vls.cz/cz/ke-stazeni>

Závod vřítat a světlušek

MAPOVÉ ZNAČKY

Každá mapa obsahuje mapový klíč, ve kterém je přehledný seznam mapových značek.

Pojmenuj všechny značky a přiřaď k nim příslušné obrázky

Mapové značky: naučná stezka, přírodní rezervace, hranice NP, místo dělečtější rozhledu, osamocené stádo, kotel, gorník, rozhledna, hráz, říční meandr, jezero, vodopád, pramen, památný strom, lázeň, oplotěná zahrada